

»INŠTITUT ZA RAZISKAVE, RAZVOJ IN PROJEKTIRANJE, IRRP«

Ob ustanovitvi nove TOZD

Do politične odločitve, da združimo vso umsko dejavnost na področju razvijanja, raziskovanja, projektiranja in konstruiranja v eni temeljni organizaciji, smo prišli pred dobrim letom na osnovi temeljite analize dosedanjih izkušenj, ki jih imamo v Litostroju več kot dovolj. V vseh letih smo namreč gradili našo proizvodnjo — kot velika izjema med drugimi večjimi podjetji — na lastni razvojni dejavnosti in ne na licencah. Uvidevali smo, da nam edino ta način lahko zagotovi neodvisen položaj pri oblikovanju poslovne politike in pri nastopih na svetovnem (ne samo domačem!) tržišču. S tem smo priborili sloves našemu imenu povsod po svetu. To pomeni, da ima ta dejavnost, to ZNANJE svojo tržno vrednost, svojo ceno, ki se združuje s ceno ostalih proizvodnih TOZD v skupnem proizvod. Delo na teoretičnem in konstruktivnem oblikovanju proizvodov predstavlja prvo samostojno fazo v proizvodnem procesu. To produktivno delo s svojo vsebino in cilji nima mesta v splošnih službah podjetja, temveč se mora osredotočiti v samostojni temeljni organizaciji združenega dela.

Pri načrtovanju ciljev našega razvoja v republiki in pri analizi prednosti, ki jih imamo kot svoje bogastvo, kot svoje možnosti in hkrati kot svoje potencialne prednosti, smo prišli do spoznanja, da je potrebno vgraditi znanje v osnovo vsega proizvodnje. V srednjoročni načrt Slovenije smo zato zapisali, da mora biti »raziskovalno-razvojno delo v središču napredov združenega dela« in »da mora postati raziskovalno-razvojno delo eden osnovnih in neogibnih elementov enostavne in razširjene reprodukcije.«

Tega nisem zapisal zato, da bi zahteval neko prednost temu delu, temveč zato, da bi vsi občutili ogromno odgovornost tega področja, ki ga ima do vseh delavcev, do družbe in do prihodnosti.

NAJVEČJI INDUSTRIJSKI INŠTITUT V SLOVENIJI

Do tega spoznanja so prišli tudi družbenopolitični dejavniki, zaradi česar je skupščina SRS v zakonu o raziskovalni dejavnosti sprejela načelo, da je ta dejavnost posebnega družbenega po-

mena. Na osnovi tega principa ima naša nova TOZD IRRP v vseh samoupravnih organih dvodomni sistem; v enem domu so delavci — razvijalci, v drugem pa delegati uporabnikov, kot predstavnik širšega družbenega interesa pa sodeluje pri upravljanju tudi delegat občinske skupščine. Naš »Inštitut za raziskave in projektiranje« je s svojimi 265 delavci največji industrijski inštitut v Sloveniji, med samostojnimi inštituti ga prekaša samo Inštitut Jožef Stefan. Skupaj s Turboinštitutom — ki bi moral biti tudi v okviru našega inštituta — je to naša največja raziskovalna — razvojna sila, ki ni mlada in nova, temveč ima vse, kar mora imeti za skladen razvoj: svojo dopolnjujočo zaokroženost, svojo tradicijo, odlične dosežke brez licenc in dragocene kadre. Takšen inštitut nas bo predstavljal tudi pri kupcih z vse večjo težo in pomenom, kar je pri odločitvah pogovorih v borbi za naročilo izrednega pomena.

Izkušnje nas učijo, da je razvojni proces organsko enoten in da ne trpi brez škode cepljenja v posamezne faze. Osem let zastoj v tehničnem napredku in osip kadrov so bili posledica cepitve na projektivno in konstruktivno vejo. Metode razvojnega dela tiče v miselnem procesu, ki je zelo zapleten in občutljiv. Mnogo bolj je podvržen spremembam okolja in psihološkimi vplivom, na katere lahko vplivamo v stimulativnem ali razdiralnem smislu. Predvsem je potrebno tem razvojnim delavcem zagotoviti delovno ozračje in občutek strokovne povezanosti in sodelovanja, na čemer sloni teamsko delo. Takšno delo ne prenese hierarhičnih in organi-

(Nadaljevanje na 3. str.)

RAZPRAVLJAMO

PRILAGODITEV OSEBNIH DOHODKOV DOLOČILOM SAMOUPRAVNEGA SPORAZUMA PANOGE

18. novembra smo v naši delovni organizaciji začeli javno razpravo o spremembah in prilagoditvah na področju nagrajevanja. Na skupni seji koordinacijskih teles družbenopolitičnih organizacij na ravni tovarne, je komisija za izdelavo osnutka predloga samoupravnega sporazuma o delitvi osebnih dohodkov, ki jo je imenoval Upravni odbor TZ Litostroj, podala poročilo o svojem delu. Poročilo vsebuje analizo dejanskega stanja na področju delitve osebnih dohodkov v našem kolektivu ter predlog prilagoditve tega stanja Samoupravnemu sporazumu o delitvi dohodka in osebnih dohodkov kovinske in elektro industrije Slovenije.

Treba je poudariti, da je to zelo zahtevno delo, na katerem strokovna služba (oddelek za nagrajevanje v KSS) že več mesecev pospešeno dela.

Delitev osebnega dohodka, oziroma nagrajevanje je gotovo področje, ki je v središču pozornosti slehernega delavca. Zato je še posebno pomembno, kako bo potekala razprava, kako bo potekalo usklajevanje pripomb in kako bo sporazum sprejet. Družbenopolitični in samoupravni dejavniki pričakujejo, da se bo sleherni delavec vključil v razpravo in prispeval svoj delež. Le na tak način, bomo oblikovali takšna merila in takšna delitvena razmerja, ki so dejanski odraz posamičnega in skupnega prispevka delavcev našega kolektiva pri skupno ustvarjenem dohodku.

Da bo razlaga olajšana in razprava učinkovitejša, je komisija za pripravo osnutka predloga sporazuma predvidela več tomačenj, tudi za razlagalce, oziroma inštruktorje, ki bodo gradivo razlagali in vodili javno razpravo po sindikalnih skupinah.

POTEK RAZPRAVE IN SPREJEM SAMOUPRAVNEGA SPORAZUMA O DELITVI DOHODKOV JE NASLEDNJI:

- 17. novembra je komisija, ki je pripravljala in usklajevala materiale, zaključila prvo fazo svojega dela.
- 18. novembra so izhodišča za osnutek predloga samoupravnega sporazuma obravnavala koordinacijska telesa družbenopolitičnih organizacij na ravni tovarne (ZK, sindikat, ZSMS).
- 21. novembra je bil seminar za inštruktorje (razlagalce), ki bodo osnutek razlagali in usmerjali v javno razpravo.
- 24. novembra je upravni odbor delovne organizacije zavzel stališče do pripravljenih materialov, ki so podlaga za izdelavo samoupravnega sporazuma o delitvi dohodka in priporočil delavskim svetom TOZD in delovni skupnosti SSP, da dajo gradivo v javno obravnavo.
- Javna razprava bo trajala do 6. decembra 1975.
- Do 15. decembra bo komisija usklajala pripombe, strokovna služba pa bo pri oblikovanju čistopisa predloga samoupravnega sporazuma te pripombe upoštevala.
- 26. decembra bodo predlog sporazuma potrjevali zbori delavcev.
- V januarju bodo TOZD in službe izvršile vsa pripravljala dela za prehod na nagrajevanje po novem samoupravnem sporazumu.
- 15. februarja bo predvidoma prvo izplačilo na osnovi novega samoupravnega sporazuma o delitvi osebnih dohodkov.

J. E.

Ob dnevu republike

ČESTITAMO

DELAVCEM NAŠEGA KOLEKTIVA, DELOVNIM LJUDEM IN OBČANOM TER POSLOVNIM PARTNERJEM. ŽELIMO, DA BI PROSLAVILI OB POMEMBNIH DELOVNIH USPEHIH TAKO NAŠE DELOVNE ORGANIZACIJE KOT ŠIRŠE DRUŽBENE SKUPNOSTI.

DRUŽBENOPOLITIČNE ORGANIZACIJE, SAMOUPRAVNI ORGANI IN VODSTVA TOZD, DELOVNE SKUPNOSTI SSP IN DELOVNE ORGANIZACIJE

Med največje uspehe, ki so jih jugoslovanski narodi dosegli med to osvobodilno vojno, sodijo zagotovo sklepi drugega zasedanja Protifašističnega sveta narodne osvoboditve Jugoslavije. Ti sklepi so prava prelomnica v procesu tega osvobodilnega boja. Položeni so bili prvi temelji za nastanek nove, srečnejše Jugoslavije, s pravičnejšo ureditvijo, ki jamči našim izmučenim narodom boljšo in srečnejšo prihodnost, z ureditvijo, ki temelji na nacionalni enakopravnosti, bratski slogi in socialni pravičnosti. Ti sklepi so izraz težnj vseh naših narodov in zato jih s tolikšnim navdušenjem pozdravlja velika večina vseh jugoslovanskih narodov.

Odmev teh sklepov je bil tako po vsej državi kakor tudi v tujini izreden. V naši državi so ti sklepi, PRVIČ, samo utrdili globoko vero tistih, ki so se v tem neenakopravnem boju bojevali za svojo svobodo in enakopravnost, da njihovi nadčloveški napor in žrtve v tem boju niso bili zaman; DRUGIČ, vsi tisti, ki se jim je jutrišnji dan zdel negotov, pa so se bali tudi preteklosti, so dobili jasno perspektivo, jasn cilj, ki mu morajo brez omahovanja prispevati svoj delež v tem hudem boju; TRETJIČ, vsem omahljivcem in špekulantom, ki so stali ob strani in čakali na pravišnji trenutek, da vidijo, na katero stran se je nagnila tehtnica, so ti sklepi odvzeli nadaljnjo možnost, da bi se izgovarjali: »saj še ni čas«. Prisiljeni so se bili odločiti — ali z ljudstvom ali proti njemu; ČETRTIČ, ti zgodovinski sklepi so najmočnejše orožje, tako proti okupatorju kakor tudi proti najrazličnejšim izdajalcem in reakcionarjem, ki so dotlej obrekovali narodnoosvobodilno gibanje in ga imenovali popolnoma komunistično itd.

(TITO na tretjem zasedanju AVNOJ maja 1945 v Beogradu)

Zaupanje, ki obvezuje

Trdna odločnost skoraj enajst tisoč delavcev strojne industrije, da nadaljnji razvoj organizacij združenega dela, kjer združujejo svoje delo, skupno načrtujejo in ustvarjajo v sestavljeni organizaciji združenega dela Zdržena podjetja strojegradnje (ZPS), dobiva podporo vseh organov družbene skupnosti na eni strani in podporo vseh s temi delovnimi organizacijami reprodukcijsko povezanih drugih delovnih organizacij.

Mislimo, da so naša pozitivna prizadevanja dobila največje priznanje v osnutku resolucije o družbenoekonomski politiki in razvoju SR Slovenije ter neposrednih nalogah v letu 1976, ki v svojem 4. poglavju pod naslovom »Smernice in ukrepi na področju proizvodne politike« dobesedno navaja:

»Podpreti razvoj in višjo stopnjo organiziranosti tistih dejavnosti, ki bodo omogočile gradnjo in modernizacijo proizvodnih, energetskih, prometnih in drugih zmogljivosti z vključevanjem domačega znanja in raziskovalnega dela, domače tehnologije in domače opreme. Zlasti velja to za strojegradnjo in elektroniko. Strojegradnja se mora organizacijsko in kadrovske intenzivno usposabljanje, da bo skupaj z drugo industrijo in projektantskimi organizacijami sposobna graditi kompletne objekte in da se bo dolgoročno angažirala pri izgradnji industrijskih objektov doma in v tujini, še zlasti v deželah v razvoju. Strojegradnja je treba omogočiti po-

dobne pogoje prodaje svojih proizvodov, kot jih nudijo tuji proizvajalci. Zato je treba pripraviti in sprejeti ustrezne ukrepe za kreditiranje domače opreme, pri čemer se morajo vključiti Zdrženo podjetje strojegradnje, poslovne banke in gospodarska zbornica ob sodelovanju republiškega sekretariata za industrijo in republiškega sekretariata za finance.«

Vsi, ki delamo v strojegradnji, smo v njenem dosedanjem samoniklem razvoju zaman iskali če že ne podpore, pa vsaj priznanje, zato smo prijetno presenečeni, da se v za naš nadaljnji gospodarski razvoj tako važnem dokumentu razbere že dolgo znana resnica, da razvitost nekega gospodarstva lahko merimo le z razvitostjo njegove strojegradnje, ker daje ta veja gospodarstva osnovo razvoja ostalim vejam.

Seveda pa ta spoznanja in izkazano zaupanje v našo ustvarjalno sposobnost predstavljajo za vse nas, združene v ZPS, obveznost, ki jo moramo izpolniti

na drugi strani, pa zahtevajo izpolnitev tudi obveznosti ostalih organov in institucij, ki so navedene na omenjenem dokumentu.

Zavedamo se, da bomo morali znotraj ZPS še marsikaj storiti, da bomo lahko sprejeli zaupano nalogo. Naša sedanja prizadevanja v utrditvi ZPS kot prave sestavljene organizacije združenega dela bomo morali okrepiti in pospešiti, pri čemer se bodo morali posamični interesi podrediti skupnim. Na tej poti bomo gotovo naleteli na težave, ki pa nam jih ne bo težko premagovati, če bodo skupna prizadevanja pokazala takojšnje učinke.

Na drugi strani pa pričakujemo podporo širše družbene skupnosti, ker nam sedanje stanje ne daje možnosti, da se enakopravno vključimo v domačo industrijsko dejavnost in v mednarodno delitev dela.

Smo pa prepričani, da smo s svojo dosedanja trdoživostjo dokazali, da smo sposobni osvojiti najmodnejšo tehnologijo in se spustiti v ostro mednarodno konkurenco, če smo v izhodiščih izravnani.

Glede na to lahko z gotovostjo trdimo, da izkazano zaupanje sprejemamo in da smo ga pripravljeno opravičiti, če bodo tudi drugi dejavniki izpolnili obljube.

Dr. Z. S.

Samoupravno načrtovanje

O osnutku predloga izhodišč za finančni načrt 1976 že razpravljajo po temeljnih organizacijah združenega dela.

Eden bistvenih dejavnikov za uvajanje novih proizvodnih družbenoekonomskih razmerij in za uspešen razvoj naše samoupravne socialistične družbe je sistem samoupravnega načrtovanja. Po ustavnih določilih so delovni ljudje pridobili pravico in dolžnost, da v temeljnih organizacijah združenega dela odločajo o sprejemanju svojih načrtov in programov.

Načrtovanje mora biti nepretrgano, kar pomeni, da je treba zlasti srednjeročne načrte razvoja sproti prilagajati novim okoliščinam ter jih po potrebi popravljati glede na razmere, v katerih se izvršujejo. S takimi popravki in prilagoditvami načrtov razmeram domačega in tujega trga, z uvajanjem novih ukrepov in akcij pa tudi novih sredstev naj se vendarle uresniči dogovorjeni temeljni cilji. Ustava posebej določa, da načrtovanja takšnih nalog ne moremo enostavno pretrgati ali spreminjati v obdobju, za katerega je načrt sklenjen.

Osnutek predloga izhodišč finančnega načrta za leto 1976 je dokument, ki naj v temeljnih in drugih organizacijah združenega dela vzpodbudi in omogoči oblikovanje, razpravo, usklajevanje in sprejemanje stališč o temeljnih usmeritvah gospodarskega načrta TZ Litostroj za naslednje leto. Pri tem upošteva:

— da bo delovnim ljudem zagotovljena dolžnost in pravica načrtovanja s sklepanjem samoupravnih sporazumov o temeljnih načrta in s sprejemanjem samoupravnih in družbenih načrtov,

— da delovni ljudje samostojno določajo cilje in interese v temeljnih organizacijah združenega dela na podlagi znanstvenih spoznanj in na njih zasnovanih ocenah razvojnih možnosti, materialnih bilanc in skladnosti z zakonom reprodukcije ter ekonomike, ob zagotavljanju načela

sodelovanja ter medsebojne odgovornosti in solidarnosti.

Izhodišča za sestavo gospodarskega načrta za leto 1976 slonijo na:

- sprejetih obstoječih naročilih,
- stopnjah prispevkov in davkov, ki jih je družba predpisala za leto 1975,
- strukturi direktnih in indirektnih stroškov v celotnem dohodku, ki je bila dosežena v zadnjih letih,
- srednjeročnem načrtu za obdobje 1976—1980 ter
- stalnih cenah iz leta 1975.

Stanje naročil za eksterno realizacijo je bilo 1. 10. 1975 z rokovi obvezami do 31. 12. 1976 naslednje:

FINALNI IZDELKI

	Ton
turbine	3.697
črpalke	1.362
žerjavi	917
cem. oprema	1.674
dizel mot.	1.262
talni transport	3.499
preobl. str.	2.537
strojni deli	170
skupaj	15.118

POLIZDELKI

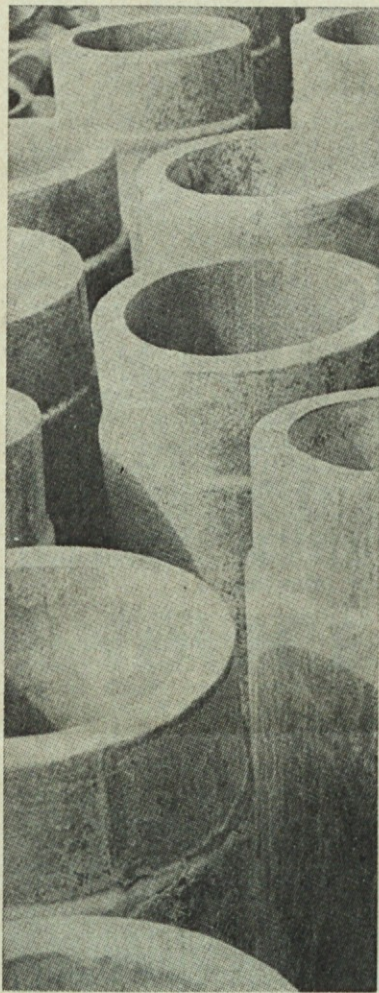
	Ton
jeklo litina	910
siva litina	588
spec. litina	309
skupaj	1.807

Posebno skrb moramo posvetiti naročilom finalnih izdelkov z daljšim ciklusom proizvodnje,

katere bomo izročili v letu 1977. Blagovno proizvodnjo polizdelkov je treba tekoče oskrbovati z delom v posameznih obratih ter se truditi, da bomo pridobili stalne naročnike, zlasti pa, da bomo pokrili nove kapacitete v livarni specialnih litin.

Vsaka TOZD se mora odločiti za tak obseg dela in cene proizvodov, da bo celotni dohodek pokrival stroške za:

- direktni material proizvodov,
- material in storitve, ki so potrebne pri proizvodnem in poslovnem procesu,
- upravo in prodajo,
- pogodbene obveznosti,
- zakonite obveznosti,
- osebne dohodke sodelujočih,

Obisk alžirskih novinarjev

Konec oktobra sta našo delovno organizacijo obiskala novinarja, predstavnika javnega obveščanja radio televizije in dnevnika »EL-Djeich«.

V Jugoslaviji sta obiskala več delovnih organizacij, ustanov in institucij, da bi Alžirce boljše seznanila z našo družbeno skupnostjo. V Litostroju so delegacijo sprejeli predsednik delavskega sveta inž. Leopold Nadlišek, sekretar sveta ZK Miha Žilavec in predstavnik oddelka za samoupravljanje in informiranje Ivan Elikan.

V daljšem prisrčnem razgovoru smo novinarjema orisali gospodarski in samoupravni razvoj litostrojske delovne skupnosti. Gosta iz prijateljske Alžirije sta se posebej zanimala za razvoj samoupravnega sistema in njegovo uresničevanje v praksi. Potem, ko smo jih seznanili z gospodarjenjem in poslovnim programom Litostroja, sta se posebej zanimala o možnostih prodaje in izmenjave razvojnih ter tehnoloških dosežkov. Sodila sta, da Alžirija in Jugoslavija vse premalo sodelujeta na področju opremljanja tovarn in energetskih objektov, da se to sodelovanje običajno zoži le na posamezna dela z naše strani ali na prodajo surovin iz Alžirije. Dano pobudo za poglobljeno sodelovanje Litostroja z ustreznimi tovarnami v tej afriški državi je potrebno izkoristiti in težiti za učinkovitim in dolgoročnim sodelovanjem, ki naj sloni na načelih politike neuvrščenih.

Alžirska novinarja s prevajalko

— akumulacijo, katera naj zadovoljuje primerno poslovnost, rezervno in sklad skupnih potreb.

Zaradi stabilizacijskih ukrepov, kateri naj ne bi bili kampanjski, temveč stalni, je nujno, da že sedaj vgrajujemo v bodoče delo take odločitve, ki bodo prinesle večjo ekonomičnost, rentabilnost in produktivnost dela ter s tem boljše rezultate kot do sedaj.

V sama izhodišča finančnega načrta 1976 niso zajeta inflacijska gibanja, tako pri predvidenem obsegu realizacije kot pri cenah repromateriala oziroma direktnih stroških.

Pospešeno razreševanje neskladij na vseh ravneh pri medsebojnem sporazumevanju in dogovarjanju naj bo naloga za naslednje obdobje, vse do sprejema gospodarskega načrta za leto 1976.

Strokovni kolegij je 27. oktobra pregledal osnutek predloga izhodišč za finančni načrt 1976 in je sprejel naslednje rokavne obveze:

— Na podlagi teh izhodišč in medsebojnih dogovorov naj TOZD do 15. septembra izdelajo svoje finančne načrte v skladu z minimum kazalci in OZD kot celote.

— V času od 16. do 30. novembra bosta razširjeni kolegij in upravni odbor obravnavala izdelane načrte ter jih posredovala DS TOZD v razpravo, ki naj se zaključi 15. decembra.

Po tem datumu bo upravni odbor posredoval predlog gospodarskega načrta za leto 1976 delavskemu svetu Litostroj, da ga potrdi.

T. B.

Pred volitvami v ZK

V ponedeljek, 17. novembra se je sestel Svet ZK Litostroj v razširjeni sestavi. Na seji so člani sveta, sekretarji osnovnih organizacij zveze komunistov in drugi obravnavali poročila komisije za družbenoekonomske odnose in samoupravljanje pri svetu ZK.

Na temelju dokumentov 3. seje Centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije in sklepov konference ZK Litostroj, ki vsebujejo izhodišča za nadaljnje uveljavljanje družbenoekonomskih odnosov, je komisija izdelala poročilo in politično oceno dosedanjega uveljavljanja in predlog oblikovanja novih temeljnih organizacij združenega dela v tovarni. Dalje je svet ZK sprejel načrt priprav za izvedbo volilnih konferenc osnovnih organizacij ZK in sklenil organizirati aktivne mladih komunistov v vseh tistih osnovnih organizacijah ZK, kjer je več kot pet mladih članov zveze komunistov. Člani so pregledali tudi poročilo o delovanju sveta ZK v preteklem mandatnem obdobju ter predlagali, da je potrebno izdelati poleg poročila še politično oceno delovanja, tako kot bodo to storile osnovne organizacije.

Osnovne organizacije in organi ZK v tovarni morajo pripraviti tudi kadrovske predloge za nova vodstva zveze komunistov, ki jih bodo v kadrovske komisiji sveta ZK ocenili in uskladili. Pomembno je, da v vodstva osnovnih organizacij, v svet in v vodstva aktivov mladih komunistov predlagamo tovariše, ki na osnovi dosedanjega dela tudi v bodoče zagotavljajo dobro delo organizacij in vodstev, skratka, na vodstvenih mestih v zvezi komunistov potrebujemo ljudi, ki zagotavljajo praktično uresničevanje politike zveze komunistov, kakršna izhaja iz kongresnih resolucij in programa ZKJ.

Uvodno poročilo komisije o uveljavljanju družbenoekonomskih odnosov je podal njen predsednik tovariš Pavle Krilič. Potem, ko so udeleženci sestanka izredno zainteresirano razpravljali in so se v celoti strinjali z materiali, so menili, da je potrebno v tistih delih, kjer predvidevamo ustanoviti nove TOZD, že danes ustanoviti oddelčne organizacije ZK in druge družbenopolitične organizacije. S tako prakso so že začeli v osnovni organizaciji PI in aktivnost ter neposredna zavzetost komunistov in drugih, se je občutno povečala.

Materiali so poslani v javno razpravo po OO ZK TOZD in delovne skupnosti SSP, nakar bo 15. 1. 1976 svet ZK analiziral pripombe ter predloge in material posredoval samoupravnim organom v nadaljnji postopek.

Ivan Elikan

Izvoljen predsednik sindikata

Konferenca osnovnih organizacij sindikata se je koncem meseca sestala na svoji 7. redni seji, ki jo je vodil podpredsednik tovariš Avgust Kočar.

Člani konference in predsedniki OO sindikata so uvodoma pregledali uresničevanje sprejetih sklepov, kar predstavlja zelo pohvalno metodo delovanja. Ugotovili so, da so bili sklepi, ki so kratkoročne narave vsi izvršeni, tisti dolgoročni pa so v postopku izvrševanja.

Dosedanji predsednik konference, tovariš Miro Peček je začel redno študirati na Fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo. Konferenca sindikata je zato razpisala nadomestne volitve za novega predsednika, kakor tudi za novega delegata konference iz osnovne organizacije sindikata TOZD IVET.

Kadrovska komisija pri sindikalni organizaciji je zelo široko zastavila postopek evidentiranja možnih kandidatov za predsednika. Predlogov ni bilo veliko, vendar je komisija po široki razpravi predlagala za novega predsednika konference sindikata tovariša Ivana Sabola iz TOZD PI. V utemeljitvi predloga je predsednik kadrovske komisije tovariš Janko Fonda poudaril: »Tovariš Sabol je dolgoletni član našega kolektiva, aktiven v družbenopolitičnih organizacijah in je član zveze komunistov. Ima vse moralnopolitične in druge kvalitete, ki so potrebne, da ga lahko predlagamo in izvolimo za predsednika sindikata«.

Člani konference sindikata so predlog podprli in soglasno izvo-

lili Ivana Sabola za to odgovorno družbenopolitično funkcijo. Dalje so sprejeli program pri-

prav za zbere OO sindikata in ocenili predlog Pravilnika blagajne vzajemne pomoči TZ Litostroj. Razpravljali so o nadaljnjem uveljavljanju temeljnih organizacij v TZ Litostroj ter sprejeli poročilo komisije za družbenoekonomske odnose pri svetu ZK, ki govori tudi o dosedanjem razvoju temeljnih organizacij združenega dela v Litostroju.

Seja predsedstva ZK JUMEL

V Litostroju je bila dne 20. in 21. novembra seja predsedstva ZK JUMEL. Seje so se udeležili predstavniki delovnih organizacij članic Združenja jugoslovanske strojne in elektro industrije (JUMEL) ter predstavniki družbeno-političnih organizacij in samoupravnih organov TZ Litostroj, ki so gostom predstavili naše podjetje in Združena podjetja strojegradnje (ZPS). Člani predsedstva so si z velikim zanimanjem ogledali proizvodne obrate Litostroja.

Po ogledu Litostroja je bila v mali dvorani delavske restavracije razprava o ocenah, stališčih in zaključkih posvetovanja komunistov iz delovnih organizacij strojegradnje Jugoslavije ter o pripravi tematske konference o samoupravnem sporazumevanju v strojegradnji in elektrogradnji.

O poteku razprave in zaključkih bomo bralce podrobneje obvestili v naslednji številki našega časopisa.

Člani predsedstva so se pogovarjali tudi s predstavniki občinskega komiteja ZK Ljubljana — Šiška, sprejel pa jih je tudi sekretar mestnega komiteja Ljubljane, tovariš Vinko Hafner. Za goste je bil organiziran izlet na Bled in v Begunje.

Seja predsedstva ZK JUMEL je tretja po vrsti, odkar je to koordinacijsko telo ZK ustanovljeno (maja 1975). Ustanovljeno je bilo na pobudo organizacije ZK »Rade Končar« iz Zagreba. Do sedaj so bile seje v »Energoinvestu« v Sarajevu in v »Minel« v Beogradu.

Vukoslav Živković

Aktivnost komunistov v Pl

Za vsestransko dobre rezultate dela v TOZD PI imajo poglobljene zasluge komunisti. Člani OO ZK so aktivno vključeni v delo vseh organov in organizacij v TOZD in so pobudniki in nosilci vseh akcij. Ob tem pa je potrebno poudariti, da je prav tako uspešno organizirano tudi delo OO ZK kot celote. Organizacija se redno sestaja in obravnava najbolj pomembno problematiko v TOZD. Aktivnost organizacije je v zadnjem času posvečena vprašanjem stabilizacije. Dejstvo, da TOZD posluje uspešno, je dokaz za to, da se organizacija ni ukvarjala z oblikovanjem splošnih stabilizacijskih ukrepov, marveč je ob tem podrobneje analizirala vlogo komunistov pri izvajanju stabilizacijskih ukrepov in tiste pomembne probleme stabilizacije, ki imajo dolgoročni značaj.

Kot posebnost dela organizacije je treba omeniti delne sestanke organizacije ZK v posameznih obratih, s čimer je zagotovljena bolj poglobljena razprava komunistov o tistih problemih, ki jih najbolj poznajo, in kjer neposredno oblikujejo naloge, ki jih morajo uresničiti v svojem najožjem delovnem okolju. Taka metoda dela se je pokazala uspešna, saj je zagotovila veliko večjo aktivnost članov ZK, iskreno in svobodno izmenjavo mnenj, kritiko problemov ter tudi jasnejše akcijsko oblikovanje nalog. Ni čudno, da so se te metode dela pojavile prav v času izvajanja stabilizacijskih ukrepov, ker prav ti terjajo konkretno delo.

Komunisti pločevinarne so zelo odkrito in prizadevno obravnavali izvajanje planskih nalog. Ob ugotovitvi, da so v začetku leta številne ovire (npr. pomanjkanje pločevine, zapoznena do-

kumentacija in podobno) preprečevale izdelavo večjega števila zvarjencev, ki so osnova končnim proizvodom, so ugotovili, da je do konca leta potrebno s posebnim načinom dela nadomestiti vsaj del zamujenega in izvršiti planske obveznosti. Posebno pozornost so posvetili vprašanjem organizacije dela — bolj organizirano skupinsko delo bi prispevalo k večji učinkovitosti in boljšemu izkoriščanju delovnega prostora. Delovni prostor je eden glavnih problemov dela v pločevinarni, ker povečanje obsega dela, še posebno pa izdelava vedno večjih zvarjencev, kot so velike mlinice cementa, veliki varjeni turbinski gonilniki in drugi deli turbin ter žerjavi, terjajo veliko prostora. Zato je potrebno z najbolj intenzivnim delom zagotoviti hiter pretok velikih zvarjencev.

Komunisti pločevinarne so v svojih razpravah poudarjali, da je treba za uspeh stabilizacijskih prizadevanj posvetiti še posebno skrb vprašanjem discipline. Pri tem so poudarili, da morajo biti akcije na tem področju enotne za celotno delovno organizacijo, ter v tem smislu predlagali, naj

svet ZK Litostroj o tej problematiki razpravlja in da smernice za celotni kolektiv. Člani ZK v TOZD PI so se obvezali, da bodo primer in vzgled vsem.

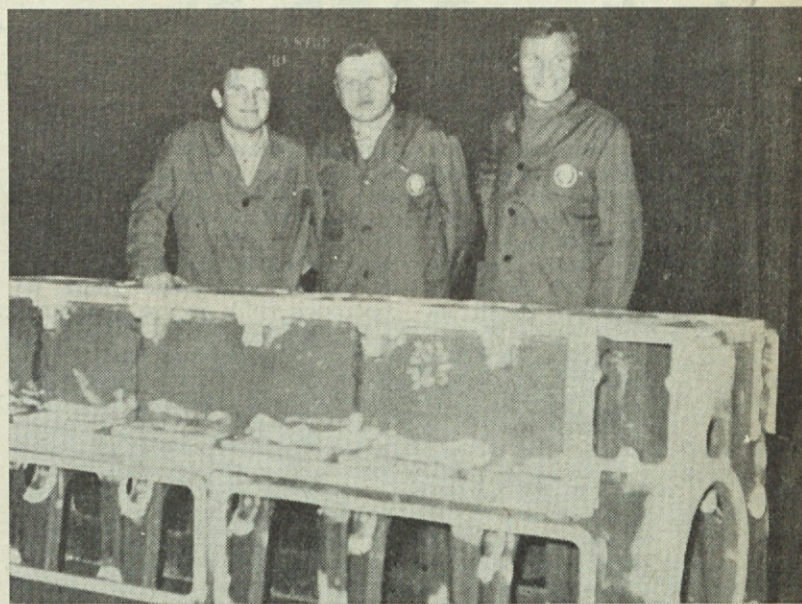
Komunisti livarni so tudi imeli svoj posebni delovni sestanek organizacije ZK. V ospredju razprave so bili različni pogledi na problematiko stabilizacije. Enotno so se zavzemali za bolj odgovoren odnos do dela, pri čemer je delovna disciplina le eden od elementov.

Razumljivo je, da je bila v razpravah močno navzoča problematika blagovne proizvodnje, kjer so podprli misel, da je na tem področju potrebno še naprej sprejemati tista naročila, ki so za izdelavo bolj zahtevna in ki jih druge livarne ne morejo uspešno izdelovati.

S posebnim poudarkom so obravnavali problematiko nadomeščanja strokovno visokokvalificiranih delavcev. Zahtevni delovni pogoji povzročajo potrebo po stalnem in relativno hitrem premeščanju teh delavcev na druga, primernejša delovna mesta. Zato so postavili zahtevo, da se rednemu in dopolnilnemu izobraževanju teh kadrov v naši šoli posveti največjo skrb.

Komunisti PI so razen omejenih vprašanj obravnavali še vrsto drugih, bolj operativne narave, kjer so zahtevali predvsem pospešitev procesa in dosledno izvajanje sprejetih nalog. Z gotovostjo lahko pričakujemo, da bo sedanja aktivnost in usmerjenost komunistov PI, kot vselej doslej, tudi v prihodnje dala odgovarjajoče rezultate.

J. E.

Ivan Bašnec, Janez Kogoj in Vlado Bašnec so za tri tedne menjali delovno mesto in opravili veliko delo

Izkoriščanje notranjih rezerv

V mesecu oktobru se je pokazalo, da modelna mizarna nima potrebnih kapacitet, da bi lahko z modeli pokrila potrebe livarne sive litine v novembru in decembru. V teh dveh mesecih nekatera delovna mesta v sivi livarni ne bi imela dela, kar bi povzročilo večji izpad proizvodnje oziroma neizpolnjenega dinamičnega načrta.

Za naročeno ohišje 6 cilindrskega dieselskega motorja — 42 kosov ni bilo modela, zato se je zbrala skupina modelnih mizarjev, ki so trenutno zaposleni na drugih delovnih mestih. Ti tovariši so prostovoljno priskočili na pomoč in v dobrih treh tednih v preteklem mesecu izdelali model in s kombiniranjem, oziroma s prenovitvijo starih jedrovnikov uspeli livarni sive litine izročiti model 30. oktobra. Zaradi tega v livarni sive litine ni prišlo do zastoja, pri čemer je modelna mizarna istočasno tudi preseгла dinamični plan za mesec oktober za približno 25 odstotkov.

Tovariš Ivan BAŠNEC, delovodja jedrarne, tovariš Janez KOGOJ, medfazni kontrolor v livarni sive litine in tovariš Vlado BAŠNEC, zarisovalec ulitkov, so za tri tedne odšli s svojega delovnega mesta v modelno mizarno, kjer so redno delali pri izdelavi tega modela. Tako angažiranje ni lahko in zahteva veliko požrtvovalnosti, razumevanja in samoodpovedi, zato tudi zasluži pohvalo naše delovne skupnosti.

(Nadaljevanje s 1. str.)

zacijskih zaprek, v tem primeru bo neplodno in brez uspeha. A posledice so vidne vsem — in ne samo nekaterim — šele po daljšem času, ko je prepozno.

ODGOVOR NA POMISLEKE PRI OBLIKOVANJU

To je hkrati tudi odgovor kritikom (zunanjim in ne v Litostroju), ki so nas strašili pred našim korakom, da ustanovimo TOZD Inštitut — z argumenti, da se bo takšen inštitut popolnoma osamosvojil, odtujil od proizvodnje in se pretvoril v neko jalo vo organizacijo.

Slišali smo od njih, da bi moral en del projektantov sodelovati v prodajni službi pri ponudbah, en del delati pri projektiranju naročil, a en del pri razvoju. To trdijo ljudje, ki ne poznajo ustvarjalnega procesa in pogojev, ki so potrebni za uspeh tega dela. Razvijalec gradi na svojih izkušnjah in na svojem znanju, ki ga stalno bogati. Izkušnje črpa iz spoznanj na izdelanem proizvodu, ko ta obratuje, a te izkušnje mora stalno vnašati v nove idejne projekte, ki so hkrati že ponudbe. Obenem opravlja razvoj novih smeri. Razvoj moramo zaupati le tistemu, ki ima največ izkušenj. Ves proces je tako prepleten, da ga ni mogoče ločiti. Kakor hitro obravnavamo ta ustvarjalni proces z birokratskimi očmi organizatorja dela, ki vidi pred seboj samo razpored delovnih mest, smo zagrešili poglobljeno napako. Mi že imamo te bridke izkušnje, zato smo se odločili za organsko celoto, ki omogoča teamsko delo in interdisciplinarno povezovanje. Razvijalec mora imeti ob strani raziskovalne oddelke in računalniško pomoč ter pomoč eksperimentalnih strokovnjakov. Prav tako moramo imeti tipizacijo in standardizacijo. Poleg tega bomo imeli svoj mikrofilmski sistem z oddelkom za klasičiranje in kodiranje. Prav tako so razvijalcem potrebni strokovnjaki za organizacijo projektivnega dela in za inženiring, potrebni so tudi analitiki za ocenjevanje in vrednotenje dela kot

elementov za ugotavljanje učinkovitosti in proizvodnosti in končno potrebujemo celo ekonomista za izvajanje in posvetovanje pri modernih metodah vrednostne analize. Za povezovanje z zunanjo raziskovalno sfero in z raziskovalno skupnostjo, od katere dobivamo družbena sredstva in s katero imamo številne pogodbe, ki jih je treba spremljati in skrbeti za njihovo rokovno izpolnjevanje, je potrebno imeti končno tudi nekoga, ki bo za to skrbel.

Iz vsega tega vidimo, da lahko takšno obsežno, vendar za načrtno delo neobhodno potrebno, režijsko nadgradnjo zagotovimo edino v okviru velikega inštituta. Inštitut mora skrbeti tudi za arhiv, kjer so shranjeni vsi proizvodi v obliki svojih načrtov in mora imeti organizirano INDOK dejavnost. Obremenjenost z naročili posameznih proizvodnih panog ni nikoli enakomerna, v takih primerih si posamezni biroji med seboj lahko priskočijo na pomoč. Glede pomislekov, da bi se takšen inštitut odtujil od proizvodnje, naj zapišemo tole: dokler bomo imeli razvijalce, ki bodo nenehno brskali za novimi rešitvami, tudi v prostih uricah in pred televizorjem, ki bodo z ljubeznijo na izdelanem objektu in na terenu iskali lastne napake in nova pota za naslednji primer, se nam za to ni treba bati.

Izdelani proizvodi so razvijalcu zemlja, iz katere se napaja drevo, da bogato obrodi. In takšne kadre imamo — tiste, ki so bili povezani s proizvodnjo desetletja v dobrem in slabem in nove mlade. Tem mladim je treba dati tvorno okolje, delovno ozračje v katerem bodo rasli ob vsestranski pomoči in ob visoko organiziranem, vzornem raziskovalnem aparatu. Z novo TOZD Inštitut smo to omogočili.

In končno naj zapišem, da bo projektant — razvijalec šele tedaj polno tvorno razvil svoje sposobnosti, ko bo popolnoma

enakopraven s prodajo in drugimi področji, kar v preteklosti mnogokrat ni bilo. Projektanti in konstruktorji ne rabimo nobenih varuhov, za svoje delo bomo prevzeli polno odgovornost. In šele na tej osnovi — in to je tudi bistvo TOZD — se bomo najuspešneje povezovali in združevali z vsemi ostalimi člani v proizvodnem procesu.

Kritikom nisem odgovoril samo zato, da jih opozorim na medvedjo uslugo, ki jo delajo svojim podjetjem s premalo premišljenimi organizacijami, temveč zato, da bodo pomisleki zapisani ob ustanovitvi TOZD IRRP in da bomo nanje pomislili ob tehtanju uspehov in izkušenj, tudi v luči takšnih ugovorov, čez nekaj let, ko bomo polagali pred kolektivom obračun našega dela.

Z imenom »Inštitut« nismo želeli dati privzdignjen, vzvišen, pomen, pač pa drugega primernejšega imena za TOZD nismo našli (imena »CENTER«, »BIRO«, »SLUŽBA«, »ZAVOD« ne odgovarjajo). Tako ime smo izbrali po vzorcu številnih drugih velikih industrijskih organizacij, ki naj nam pomeni center v katerem je osredotočeno po dogovoru z vsemi ostalimi TOZD vse razvojno in raziskovalno delo, ki se opravlja v podjetju, v korist celotne delovne organizacije Litostroj. Ta inštitut bo oblikoval dobro ime in ugled našim proizvodom v svetu, predstavljal bo naš inovacijski potencial ter določal stopnjo hitrosti uvajanja novosti v naše proizvode in s tem večji ali manjši primat, ki ga bomo dosegli s tehničnimi rešitvami na naših proizvodnih področjih.

USPEH LEŽI V POVEZANEM DELU VSEH PROIZVODNIH TOZD

Odgovornost inštituta za ustvarjanje naše konkurenčne sposobnosti na domačem in tu-

jem trgu je velika, ker projekтивna razdelava določa vnaprej že 85 % vseh stroškov.

Projektanti lahko zato veliko prispevajo k stabilizacijskim prizadevanjem, saj lahko zmanjšujejo našo tehnološko odvisnost od uvoza ter prispevajo k bolj premišljeni rabi uvoznih komponent. Delavci inštituta bodo morali prispevati več k skupnemu oblikovanju dolgoročnih ciljev zlasti s kvalitetskimi premiki v našem proizvodnem asortimanu, predvsem v smeri čim bolj specialnih naprav z velikim deležem zahtevanega znanja, kjer nimamo konkurence ali pa je ta zelo maloštevilna.

Inštitut se v proizvodnem procesu zaveda velike odvisnosti od drugih TOZD. Od njih pričakuje aktivno povratno zvezo pri preverjanju kvalitete svojega dela, medtem ko se morajo proizvodne TOZD zavedati, da je zameetek njihovega uspeha v delu inštituta. Vse proizvodne TOZD bi mu morale pomagati pri modernizaciji njegovega dela, kakor tudi pri mladih kadrih, ki jih bo potrebno pridobivati mnogo več kot doslej, da nadomestimo vrzel, ki bo nastala ko bodo starejši delavci odšli v pokoj. Zavedati se moramo, da nobena TOZD ni popolnoma neodvisna, zato nas zanima tudi izgradnja dohodkovnih odnosov, kajti cene so element primerjanja s konkurenco, osnova vsakodnevnih projektantovih odločitev za vsako potegnjeno črto. Inštitut vztraja na svojem deležu dohodka za svoje kvalitetno opravljeno delo, hkrati pa smatramo, da nima pomena ljubosumno čuvati ta dohodek za svoje potrebe, temveč ga moramo združevati za skupne modernizacijske projekte, ki so predpogoji uspešnega dela v prihodnosti.

dr. Marko Kos

Novice iz proizvodnje FI

TURBINSKA OPREMA

Razstavljamo in pripravljamo odpremo za drugi agregat Peltonove turbine za črnogorsko centralo Peručica.

Ta vsebuje 200 ton opreme in bo proizvodila 60 MW električne energije.

Odpremimo tudi drugi agregat Francisove turbine za HE Cabra Coral v Argentini. Priprava za odpremo posameznih turbinskih sklopov na tako dolgo pot zahteva poseben način konzervacije in embalaranja.

V regulatorski delavnici smo dokončali regulator za tretjo turbino HE Ramu na Novi Gvineji. To je zadnja pošiljka za tega naročnika, ker so vsi trije turbinski agregati že zmontirani na gradbišču.

ČRPALKE

Železarni Smederevo smo poslali večje število raznih tipov črpalnih agregatov. Za namakalne naprave v Kikindi končujemo montažo propellerskih črpalk, ki jih vzporedno tudi pripravljamo za odpremo. Poleg navedenega smo izdelali tudi večje število manjših za razne naročnike.

DVIGALA

Odpremili smo več kot 100 ton žerjavskih prog za dvigala, ki jih izdelujemo za novo skladišče Metalke v Guncijah nad Ljubljano.

Mladina TOZD FI za stabilizacijo

Tudi letos zbiramo podatke, pregledujemo in razčlenjujemo svoje delo, dosežke in si postavljamo cilje. Ker so merila in dosežki odvisni od mnogih dejavnikov moramo biti pri ocenjevanju lastnega dela kar najbolj objektivni in kritični.

V četrtek, 30. oktobra ob 13. uri smo se člani OO ZSMS iz TOZD finalni izdelki zbrali na redni letni konferenci. K pomembnosti konference in prazničnemu vzdušju so vsekakor prispevali tudi gostje: dipl. inž. Viktor Noliml — direktor TOZD FI, Adolf Straka — sekretar OO ZK FI, Alojz Razpotnik — predsednik DS TOZD FI in tovariš Josip Fileš — sekretar KK ZSMS TZL. Mladinci v OO — finalni izdelki smo bili v skupnem enoletnem obdobju nove organiziranosti dokaj uspešni. Dobro smo zastopani v samoupravnih organih, naš delež je zelo pomemben v družbeno političnih organizacijah, tako v ZK kot v sindikatu.

Idejnopolitičnega usposabljanja na seminarjih se je udeležilo več kot trideset mladincev iz naše OO. Ta številka ni velika, če vemo, da je v FI veliko več mladincev, ki bi morali biti seznanjeni z osnovami našega samoupravnega sistema in marksističnega nauka. Po prehodu na novo obliko organiziranosti smo razdelili mladincem izkaznice, toda imeli smo težave zaradi njihove odsotnosti (delo na terenu, sprememba delovnega mesta, odhod v JLA in podobno). Mladinci smo se izkazali pri okrasitvi volišč in drugih prostorov v tovarni ob različnih praznovanjih in jubilejih. Bili smo deležni splošnega priznanja.

Množično udejstvovanje mladine je vidno zlasti na raznih pohodih in športnih prireditvah, ki jih uspešno organizirajo komisije pri koordinacijski in občinski konferenci. Pohoda na prizorišče dražgoške bitke se je udeležilo 22 naših mladincev, imeli smo predstavnika tudi na pohodu po poteh AVNOJ, sodelovali pa smo tudi na delovnih akcijah na Kozjanskem in v Brkinih.

V OO ZSMS FI smo ustanovili aktive, kar je olajšalo delo ZSM v tako veliki osnovni organizaciji. Prednost aktivov je tudi v tem, da se mladinci bolj poznajo

med seboj in sodelujejo, s tem pa je tudi omogočen njihov neposreden vpliv na vsa dogajanja. Predsedstvo je bilo ves čas aktivno in je razpravljalo na številnih sejah ter kritično ocenjevalo našo problematiko — od gospodarskega načrta in poslovanja do discipline, kadrovskih in ostalih vprašanj. Ker je zaradi fluktuacije mladinskega predsedstva ostalo le polovično, smo na konferenci na predlog kadrovske komisije izvolili še naslednje tovariše: Antona Anderliča, Vinka Jakopiča, Franja Špeharja, Nenada Radoša, Srečka Povšeta, Željka Novosela,

Anico Gole in Osmana Polutoha. Mladinci smo podprli stabilizacijski program TOZD in obljubili, da bomo prispevali svoj delež k čim boljši izpolnitvi. Na konferenci smo slišali veliko kritičnih pripomb o dosedanjem poslovanju, o sistemu nagrajevanja, stanovanjski politiki, disciplini, odnosih med TOZD, o ustanavljanju novih TOZD, o normah ipd.

Iz razprave je bilo čutiti splošno zanimanje mladine za vsa dogajanja v TOZD in DO. Kritične pripombe in pripravljenost mladincev za aktivno udeležbo pri razreševanju problemov kažejo, da ni vprašanja, ki bi šlo mimo mladine. Dokazali smo, da smo pomembna sila, na katero je treba računati.

P. Hajdinjak

Mladi delavci na konferenci Osnovne organizacije ZSMS TOZD FI

Delo OO ZSMS v TOZD IVET

Minilo je že več kot leto dni, odkar smo na konferenci naše OO sprejeli akcijski program. »Ne smemo dovoliti, da bo ostal neizpolnjen«, smo takrat enoglasno sklenili, »sprejete sklepe in stališča moramo dosledno izvajati na vseh področjih našega življenja in dela«.

Na zadnji seji konference naše OO smo kritično ocenili delo v preteklem letu. Ugotovili smo, da je bilo delo mladih v TOZD IVET uspešno. Sprejeti program dela smo v glavnem uresničili, res pa je tudi, da smo nekatere obveznosti iz programa zanemarili. Pomembna ugotovitev se je bila, da smo v preteklem obdobju uspeli pridobiti za delo v naših vrstah številne nove mladince in mladinke. V našem TOZD se mladi nedvomno močno zanimajo za družbena dogajanja. Ta ugotovitev potrjuje podatek o zastopanosti mladih v samoupravnih organih, saj imamo v delavskem svetu TOZD IVET polovico delegatskih mest, v samoupravni delavski kontroli 40 odstotkov in v IO sindikata 45 odstotkov. Mladi v teh organih tvorijo izredno močno kadrovsko jedro naše OO, istočasno pa so tudi močna spodbuda za ostale mladince v naši TOZD, da se aktivno vključijo v delo.

Ne moremo pa biti popolnoma zadovoljni z idejnopolitičnim usposabljanjem mladih, saj nam je v tem letu uspelo le enkrat izvesti dobro pripravljeno obliko idejnopolitičnega izobraževanja. To je bil seminar na Trebiji, katerega se je udeležilo 9 mladih iz naše OO. Po tem je nastala velika praznina, ker predvideni seminar pri svetu ZK TZL ni bil izpeljan. Tako so ostali mladinci, ki so bili predvideni za ta seminar, brez možnosti, da bi poglobili svoje znanje. Pomankanje nepretrganega usposabljanja se bo vsekakor pokazalo pri nadaljnjem delu, saj lahko le z usposobljenimi mladinci vodimo načrtno kadrovsko politiko, ki je predpogoj za uspešno delo osnovne organizacije. Praznino bomo nekako zakrpal s seminarjem, ki ga bomo izpeljali v decembru. Pač pa moramo v prihodnje preiti v stalno obliko izobraževanja mladih aktivistov.

Družbenogospodarski odnosi se niso razvijali tako, kot smo predvideli v našem akcijskem programu. Predvsem moramo ugotoviti, kako daleč smo pri razvijanju samoupravnih odnosov v naši TOZD in kaj moramo storiti, da bo delavec resnično osrednji dejavnik odločanja tako pri delitvi dohodka, načrtovanju itd. Posebno moramo utrditi delegatske odnose, ki so osnova novega skupščinskega sistema. Kot neposredno obliko odločanja bi omenil zbor delavcev, ki jim mora delavec prisostvovati zato, da se bo dogovarjal z drugimi delavci in uveljavljal skupno mnenje, t. j. odločal, ne pa čakal na konec zbora. Še slabše je, če se delavec izogiba uveljavljanju svojih v ustavi zapisanih pravic in dolžnosti, in se zbora neupravičeno ne udeleži.

Prav zadnji zbor delavcev v oktobru je ovrgel natolcevanja, da se delavci ne zanimajo za zbor. Udeležba na tem zboru v TOZD IVET je bila polnoštevila, posebno veliko je bilo mladih. Delo osnovne organizacije je v mnogočem odvisno od uspešnosti dela komisij pri predsedstvu.

Med najbolj delavnimi v naši mladinski organizaciji je bila komisija za ljudsko obrambo in družbeno zaščito, mladi iz naše OO so sodelovali na številnih akcijah na ravni občine Šiška

in mesta Ljubljane. Omeniti je treba tudi pohod AVNOJ 75, Alejo spominov in tovarištva, pohod na prizorišče dražgoške bitke, na Rožnik in redne obiske v vojašnici Borisa Kidriča, kjer smo se udeleževali raznih športnih tekmovanj. Z uspešnim delom je komisija aktivno vključila v naše vrste številne nove, mlade in sposobne ljudi. V prihodnjem obdobju pa moramo imeti svojega predstavnika tudi v mladinskem odredu pri občinski konferenci ZSMS.

Komisija za informiranje lahko veliko prispeva k boljšemu obveščanju delavcev o našem delu. Ugotovili smo, da moramo razširiti dopisniško mrežo v TOZD. Zaželeno bi bila stalna rubrika v našem časopisu, v katerem bi dopisniki objavljali članke. Ob vsem našem delu smo skrbeli tudi za kadrovanje novih mladincev v vrste ZK. V preteklem obdobju smo predlagali štiri in vsi so bili sprejeti. Do pomladi imamo v načrtu evidentiranje še nekaterih aktivnih članov osnovne organizacije ZSMS.

Še enkrat bi poudaril, da smo se mladi v delu naše TOZD veliko angažirali. Pregled dela za obdobje enega leta kaže, da smo dobro uresničevali naloge, zapisane v načrtu, hkrati pa se zavedamo, da nas v prihodnje čaka še veliko dela.

M. Sigulin

Mladi v delovni skupnosti SSP

Minilo je leto od volitev v osnovni organizaciji ZSMS delovne skupnosti SSP. Po statutu se mora osnovna organizacija ZSMS najmanj enkrat letno sestati na razširjeni seji konference, kjer je treba pregledati opravljeno delo, po potrebi opraviti nadomestne volitve, dopolniti akcijski program itd.

29. oktobra smo se mladi sestali na 7. redni razširjeni seji, ki je bila obenem tudi volilna konferenca. Poslušali smo poročilo delovanja osnovne organizacije ZSMS delovne skupnosti SSP v tem enoletnem obdobju. Iz samega poročila je bilo razvidno, da mladi v delovni skupnosti ne stagniramo, temveč da so rezultati sad plodnega in uspešnega dela.

Če omenimo samo priprave na volitve, ki so bile v tem obdobju, lahko ugotovimo, da smo mladi polnoštevilno zastopani v vseh družbenopolitičnih organizacijah in samoupravnih organih tako na ravni delovne skupnosti kot na ravni delovne organizacije.

Nič slabši rezultat pa se ne pokažejo pri pregledovanju sprejemanja in predlaganja mladih v zvezo komunistov. Ugotavljamo, da smo v osnovno organizacijo zveze komunistov predlagali 12 mladih, ki so tako moralno kot družbenopolitično neoporečni in na delovnem mestu pridni delavci. Ob tem smo poudarili, da to ni bila enkratna akcija.

Ugotovili smo, da smo akcijski program dobro izvrševali, čeprav smo imeli veliko težav.

Nadalje smo se mladi dotaknili perečega vprašanja stanovanj. Ugotovili smo, da se na ravni

delovne organizacije postopoma razrešuje stanovanjska problematika in to predvsem s samskimi domovi, v gradnjo stanovanj za mlade družine in na druge načine (posojila, zamenjave).

Na seji smo izvolili osemčlansko predsedstvo, delegate v koordinacijski svet in delegate v komisije pri koordinacijskem svetu TZ Litostroj.

Predsednik in sekretar osnovne organizacije ostaneta ista kot do sedaj. Vabilu na sejo se je odzval tudi generalni direktor in govoril o stabilizacijskih načrtih, v zvezi s tem pa so mladi v delovni skupnosti sprejeli sklep, da bodo v najkrajšem času sklicali sejo predsedstva, na kateri bodo obravnavali samo stabilizacijske programe. Zavedamo se, da z našim prispevkom pri povečanju produktivnosti, z večjo disciplino in drugim lahko pripomoremo k dosledni uresničitvi stabilizacijskega načrta. Stabilizacijski načrt je torej ena najvažnejših točk našega akcijskega programa.

V nadaljevanju seje smo govorili še o izobraževanju mladih, ki je bilo v tem letu sicer nekoliko slabše od predvidenega, zavedamo se, da le s stalnim izo-

brazevanjem omogočamo mladim, da bodo uspešnejši v družbenopolitičnem delu.

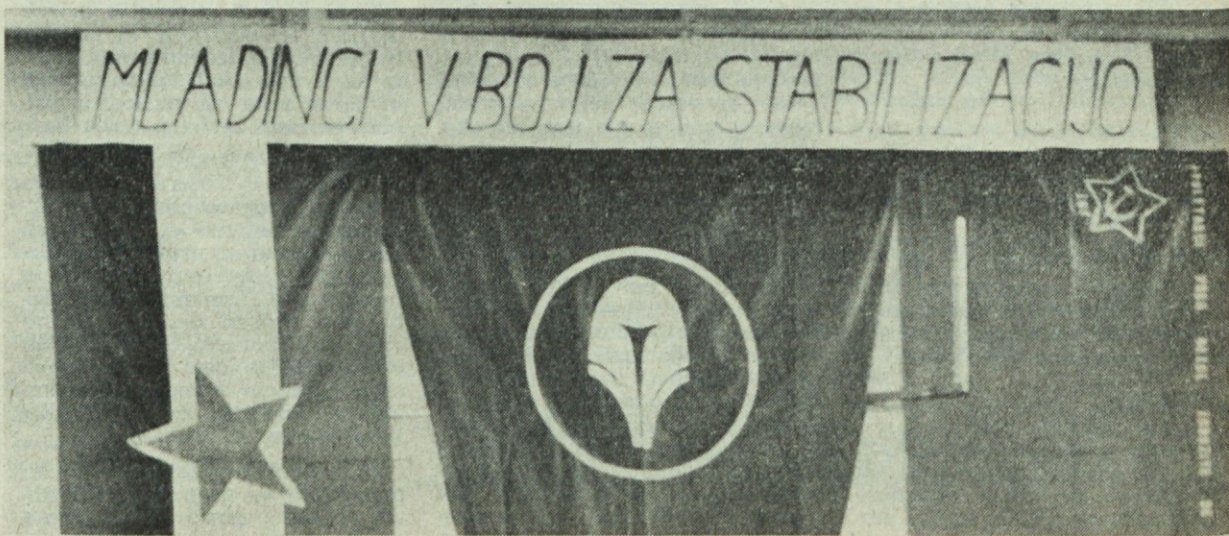
Glede na to, da nam v delovni organizaciji na nekaterih mestih primanjkuje šolanega in usposobljenega kadra, smo mladi predlagali in sprejeli sklep, da začnemo takoj v obliki delegacije obiskovati poklicne, srednje in višje šole, katerih kadri bi bili primerni za nas.

Prepričani smo, da bi na tak način pridobili marsikaterega mladega človeka za našo delovno organizacijo.

Slavica Kotnik

Dosegli smo pomembne uspehe

V tem mesecu smo mladi Litostrojčani zelo poživili družbenopolitično dejavnost. Vse osnovne organizacije ZSMS so imele svoje letne konference, na katerih smo pregledali delo, dopolnili kadrovske zasedbe izvršilnih organov in sprejeli nove akcijske načrte. V četrtek, 20. novembra pa smo se delegati osnovnih organizacij ZSMS sestali na ustanovni seji koordinacijskega sveta zveze socialistične mladine TZ Litostroj. Za predsednika smo izvolili Josipa Fileša, strojnega tehnika iz TOZD IRRP, za sekretarja pa Marjana Sigulina, električarja iz TOZD IVET. Delegati so na prvi seji tudi ocenili delo OO ZSMS ter sprejeli akcijski načrt dela.

POSLOVANJE ZPS

Gospodarska gibanja v tekočem letu kažejo precejšnje mero zaostrovanja pogojev gospodarjenja, kar je razumljivo glede na stabilizacijske težnje.

Različni subjekti gospodarstva se različno prilagajajo tem zaostrenim pogojem gospodarjenja, kar lahko skoraj vsak dan zasledujemo v sredstvih javnega obveščanja. Priče smo vseh mogočih prirojev gospodarjenja posamezni grupaciji ali podjetju, kar kaže na nerazumevanje splošne gospodarske politike. Če pregledamo gospodarjenje članic ZPS v tekočem letu, moramo ugotoviti, da je poslovanje uspešno, da posamezne organizacije združenega dela izpolnjujejo planska prizadevanja in na splošno lahko trdimo, da se ZPS kot celota oziroma vsi njegovi sestavni deli stabilizacijsko obnašajo. Moramo pa poudariti, da to v danih razmerah ni lahko, ker še niso rešena mnoga sistemska vprašanja. Nelikvidnost gospodarstva, neuravnovesenost cen repromateriala z ozirom na svetovne cene, dodatno obremenjevanje gospodarstva, pomanjkanje obratnih sredstev in nemoč v zvezi s kreditiranjem prodaje, (kar je običajen način prodaje trajnih dobrin npr. investicijske opreme) — vse to so vprašanja, katerih rešitev bi se pozitivno odražala v gospodarjenju.

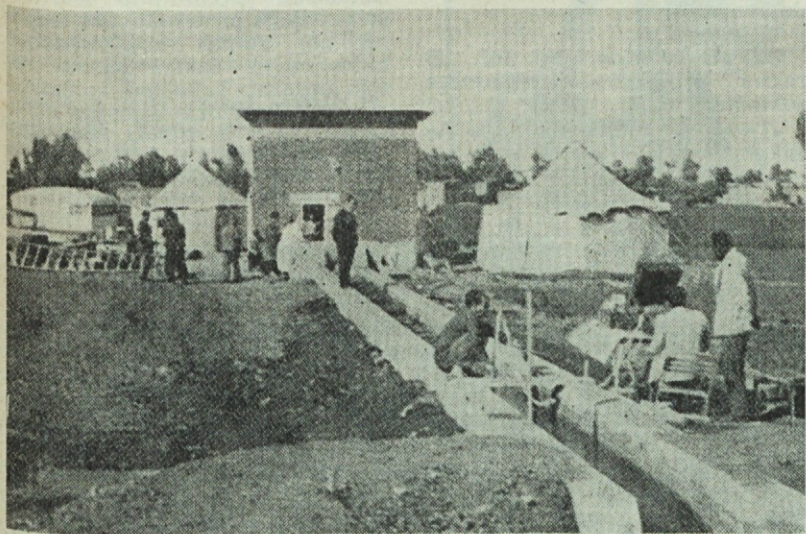
Primerjava gospodarjenja v ZPS v tekočem letu:

	1.1.—30.9.74 (v 000 din)	1.1.—30.9.75 (v 000 din)	In- deks
Celotni dohodek	1,632.337	2,414.804	148
Porabljena sredstva	1,096.416	1,628.980	116
Dohodek	535.921	785.984	146
Amortizacija (skupna)	49.528	71.493	144
Pogodbene obveznosti	51.847	74.615	144
Zakonske obveznosti	58.350	81.347	139
Osebnih dohodkov	355.003	466.149	131
Ostane dohodka	78.840	161.130	204
Število zaposlenih (poprečje)	10.465	10.818	103
OD na zaposlenega (poprečje)	2.876	3.482	121
Izvoz (v 000 din)	248.770	351.884	141

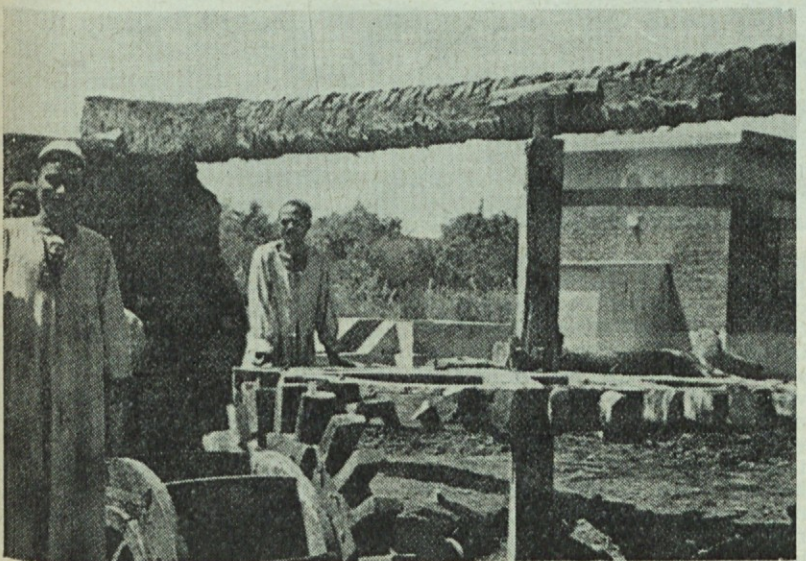
Gornja primerjava dosežkov v lanskem in letošnjem letu — v enakem razdobju 9 mesecev — nam kaže povečanje v letošnjem letu.

Če pa letošnje dosežke analiziramo z nekoliko drugačnega stališča, da primerjamo dosežke v prvem polletju, lahko ugotovimo naslednje:

	Razdobje 1.1. do 30.6.75	1.1. do 30.9.75
Povprečno število zaposlenih	10.751	10.818
Planiran celotni dohodek za celo leto 1975 (v 000)	3,121.612	3,121.612
Izpolnitev plana v razdobju (%)	51	77
Celotni dohodek na zaposlenega	141.005	223.221
Dohodek na zaposlenega	48.254	73.195
Ostane dohodka na zaposlenega	9.777	14.895
Družbeni proizvod na zaposlenega	52.570	79.804
Akumulacija na zaposlenega	14.093	21.503
Stopnja akumulacije ost. dohodka + amortizacija/100	9,99	9,6
Stopnja ekonomičnosti celotni dohodek	1,54	1,50
Stopnja ekonomičnosti porabljena sredstva	3,369	3,482

Črpalne postaje v Delti (skupaj jih je 55)

Oskrba z vodo po starem

Struktura: (relativne številke)

— celotni dohodek	100	100
— porabljena sredstva	66	67
— dohodek	34	33
— pogodbene obveznosti	3	3
— zakonske obveznosti	3	3
— osebni dohodki	20	19
— ostali osebni dohodki	1	1
— ostanek dohodka	7	7

delež izvoza v celotnem dohodku 12 15
izvoz/uvvoz 100:41 100:31

Celotni dohodek v tričetrtletju je dosežen 77 odstotno, pri čemer so štiri delovne organizacije le malo pod 75 odstotki. Najnižji ostanek dohodka na zaposlenega je 6.000 din, najvišji pa s 63.000 din (ZPS 14.895 din).

Najnižji poprečni osebni dohodek je 2.433 din, najvišji pa 3.925 din (ZPS — 3.482 din). V izvozu je udeleženi osem delovnih organizacij. Struktura izvoza glede na področje izvoza se je spremenila tako, da se je povečal delež izvoza na klirinško področje.

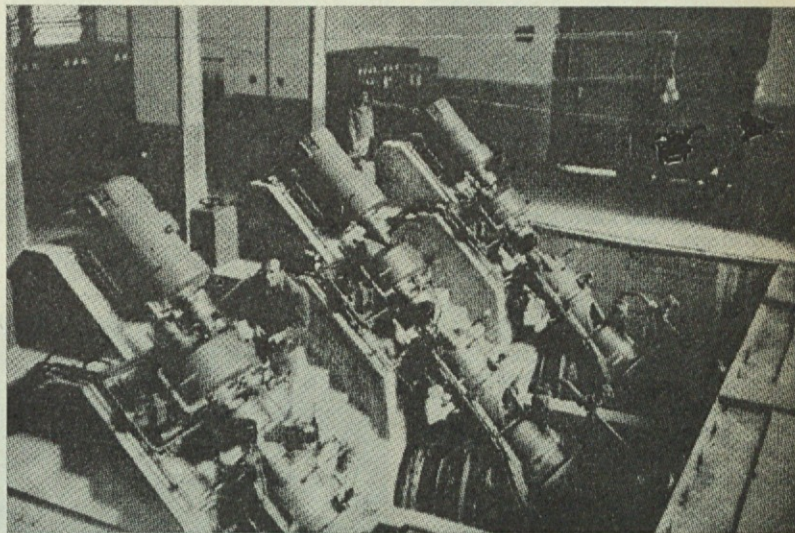
Zasedenost z naročili je relativno ugodna, vsaj kar se tiče

naročil na domačem tržišču. Pri dobivanju naročil je oteženo zaradi predpisov v zvezi z investicijami, ki pa na drugi strani dajejo večjo garancijo pravočasne plačevanja. Zaskrbljujoče pa je stanje izvoznih naročil, kar bo imelo posledice celo prihodnje leto.

Glede na trende kazalcev v zgornjih tabelah lahko pričakujemo, da bomo poslovno leto

1975 zaključili z uspehom. Brez dvoma nas čakajo v načrtovanju gospodarjenja v prihodnjem letu in v nadaljnjem petletnem obdobju odgovorne in težke naloge, ker bomo morali osvetliti mnoga vprašanja našega nadaljnega razvoja in usmeritve, posebno še ker se nam v perspektivnem planu naše republike izkazuje posebna pozornost, ki je ne smemo zapraviti.

Dr. Z. S.

Ena izmed črpalnih postaj v Egiptu

Nove črpalne naprave v Egiptu

Dne 30. oktobra in 1. novembra so slovesno začele obratovati prve tri izmed enajstih črpalnih postaj, ki jih gradimo za egiptovskega naročnika v Delti Nila. Egipčani so temu dogodku dali velik poudarek. Slovesnosti se je v imenu predsednika vlade udeležil minister za namakalna dela Abdel Azim Abul Ata, nadalje jugoslovanski veleposlanik v ZAR Avgustin Papić, direktor firme EPDP, ki je investitor, Saad el-Dine el-Guindy, direktor gradbene firme BRIDCO Tefic Abdel Aziz ter vrsta drugih strokovnih in političnih egiptovskih osebnosti. Prisotni so bili tudi nekateri člani jugoslovanske kolonije iz Kaira, med njimi dopisnik jugoslovanskih časopisov in seveda množica felahov — kmetov, ki jih vsak poseg v vodni režim njihovega okolja življenjsko prizadene.

Slovesnost se je pričela s krajšim zborovanjem, na katerem so egiptovski govorniki podčrtavali pomen novih črpalnih postaj za egiptovsko kmetijstvo.

Spregovoril je tudi naš stalni predstavnik v Kairu ing. Marjanovič. Njegov govor je naletel na živahno odobravanje pri poslušalcih, posebno še, ko je poudaril, da je vsa leta, kar je v Egiptu, priča velikim socialnim in ekonomskim spremembam dežele. Vseposvoda se čuti revolucionarni duh, ki je nosilec teh sprememb, zahvaljujoč se naporom obeh velikih voditeljev: pokojnega Gamala Abdela Naserja in njegovega naslednika Awarja el-Sadata. Ing. Marjanovič je na kratko opisal še potek dela ter se zahvalil sodelujočim firmam: Rade Končarju, ki je dobavitelj električne opreme in domači firmi BRIDCO, ki je prevzela gradbena dela.

Po tem delu slovesnosti so gostje odšli v strojnico, kjer je minister s pritiskom na gumb pognal črpalke, naš veleposlanik pa odkril spominsko ploščo.

Vsa slovesnost je stekla brez najmanjše napake. Zahvala za

to gre našim strokovnjakom, ki so izdelali in montirali črpalke in tovarišema Grosmanu in Cedilniku ter Rade Končarjevemu monterjem, ki so se še posebej potrudili, da je slovesnost gladko potekla.

O slovesnosti je poročala kairska televizija in časopise na vidnih mestih. Za naše bralce, ki niso neposredno sodelovali pri tem naročilu, naj navedemo, da je teh 11 črpalnih postaj razporejenih v obsežnem območju Delte Nila. Črpalke so propeler-ske izvedbe različnih velikosti.

V vsako črpalno postajo je vgrajenih več črpal: od 3 do 6. Črpalne količine so zelo velike: od 4 do 8 m³/s. Vrednost vsega naročila vključno z električno opremo in zgradbami je približno 12 milijonov dolarjev.

Naj ob tej priliki navedemo še, da je navedeni projekt četrti po vrsti, pri katerem sodeluje naše podjetje. Začeli smo s 55 črpal-kami opremljenimi z dieselskimi motorji za vodnjake v področju Delte skupaj z Geofiziko iz Zagreba. Nato sta sledili naročila za črpalke za Gornji Egipt in črpalke za Spodnji Egipt v okviru obsežnih namakalnih projektov.

Egipt je dežela, ki živi od voda Nila in od sonca, ki sije z brezoblačnega neba. Tudi v bodoče bo ta dežela še potrebovala črpalke, da bi zagotovila kruh številnemu prebivalstvu. Naši dose-danji uspehi pa so čvrsta osnova za bodoča naročila.

Še ena mladinska organizacija

Mladi smo ponovno dokazali, da se aktivno vključujemo v druženopolitična in družbenoekonomska dogajanja v tovarni.

Že v času, ko so tekale priprave na ustanovitev nove TOZD IRRP, smo se tudi aktivni mladinci zavzemali, da takoj ustanovimo svojo osnovno organiza-

cijo. 5. novembra smo imeli že ustanovno sejo osnovne organizacije ZSMS, na kateri smo izvolili tudi izvršilne organe: sekretariat, predsednika in sekretarja. Za predsednika smo izvolili Iva Hauptmana, za sekretarja pa Valentina Vistra. Seveda smo sprejeli tudi delovni načrt, ki bo osnova naše aktivnosti.

Poročilo kairskega Al Ahrama o slovesnosti

POGOVOR O PROIZVODNJI

Druga aktualna tema, o kateri smo se pogovarjali za rubriko našega časopisa »Pogovor o proizvodnji«, je bila inventivna dejavnost v Litostroju. V ta namen smo pritegnili k pogovoru delavce, ki so dosegli na področju izumiteljstva, inovatorstva in racionalizatorstva pomembne dosežke. Prav tako smo na pogovor povabili tovariše, ki se tako na strokovnem kot na samoupravnem in družbenopolitičnem polju ukvarjajo s problematiko inventivne dejavnosti.

Drugega pogovora o proizvodnji so se udeležili: **Zvonimir Gorjup**, dipl. inž. — predsednik komisije za inventivno dejavnost pri delavskem svetu TZ Litostroj, **Darinko Kolbl**, dipl. inž. — pomočnik glavnega direktorja za tehnično koordinacijo, **dr. Marko Kos** — direktor projektno razvojnega sektorja, **František Dvoržak** — glavni projektant v investicijskem biroju TOZD IVET, **Marko Ramovš** — referent za inventivno dejavnost, **Alojz Grebenc** — rezkalec v TOZD FI, **Josip Klopučar** — delovodja v jedrarni livarne klene litine, **Marjan Kompoljšek** — delovodja — inštruktor v livarni sive litine in **Vukoslav Živković** — vodja INDOK v PRS ter član sveta ZK Litostroj. Pogovor je vodil Ivan Elikan, glavni in odgovorni urednik našega časopisa.

Tovariš Elikan je uvodoma dejal: »Skupščina SFRJ je leto 1975 razglasila za leto napredka, tehničnih inovacij in varstva pravic industrijske lastnine. Namen te razglasitve je, da vsi dejavniki v združenem delu in širši družbeni skupnosti spremenijo odnos do znanstvenega in tehničnega ustvarjanja, da vzbudijo inventivno dejavnost (tehnične in druge izboljšave, racionalizatorstvo, novatorstvo in izumiteljstvo).«

Litostroj spada med tiste delovne organizacije, kjer so dane vse možnosti, da to dejavnost resnično poživimo. Že sedaj naša delovna skupnost spada med tista podjetja, ki imajo največ patentov; spadamo torej med tiste, ki svojo proizvodnjo gradijo na lastnih znanstvenih dosežkih. To pa v razvoju narodnega gospodarstva, kateremu osnova mora biti strojegradija, gotovo predstavlja izjemno prednost pred tistimi, ki kupujejo licence in so gospodarsko ter iz tega neposredno tudi politično odvisni od drugih.

Razvijanje inventivne dejavnosti prav v času, ko si tako v širši skupnosti kakor tudi v naši tovarni prizadevamo doseči še boljše poslovne uspehe in stabilizirati gospodarska gibanja, pomeni, da moramo na vseh področjih dela poiskati nove možnosti, nove racionalnejše proizvode in druge rešitve, predvsem pa povečati produktivnost in postati še konkurenčnejši na domačem in svetovnem tržišču.

Prvi je spregovoril **Zvonimir Gorjup**, dipl. inž., predsednik komisije za inventivno dejavnost pri DS delovne organizacije:

»Moram poudariti, da je inovacijska dejavnost pri nas šla skozi obdobja, ko je niso spodbujale ustrezne službe in odgovorni dejavniki v podjetju. Ne moremo se pritoževati, da je inovacij premalo. Teh je razmeroma dovolj, že leta in leta pa ni rešeno vprašanje pravičnega, pravičnega in sorazmernega nagrajevanja za posamezne patente, tehnične izboljšave in koristne predloge. Menjala se je cela vrsta pravilnikov in še nobeden ni zadoštil tistemu, kar bi želeli, t. j. da bi ocenjevanje bilo čim bolj enostavno in pravično, da bi ne prihajalo do sporov in nesporazumov. Naša komisija je podedovala prav nevhvaležno dediščino. V letošnjem letu je prijavljeno 8 patentov in 12 tehničnih izboljšav. Ni pa zadovoljivo to, da je ostalo nerešenih 21 odškodninskih zahtev za patente in 10 za tehnične izboljšave, ki se vlečejo že od leta 1966. To je vodilo komisijo, da se je že na prvi seji odločila, da najprej pregleda pravilnik.

Delo smo zastavili tako, da smo najprej začeli obravnavati najbolj nujne nerešene primere.

Pri tem smo naleteli na nepremostljive težave, ker nismo mogli zagotoviti pravične odškodnine v vsakem primeru za sicer med seboj primerljive patente. Za primer lahko navedem, da lahko nekdo dobi za en patent precejšnjo odškodnino, drugi pa za enakovreden patent po individualni oceni skoraj nič. To je malo karikirano, vendar odraža

Del udeležencev pogovora o inventivni dejavnosti

stanje, kakršno je. Dokler ne moremo zagotoviti pravičnega izplačila odškodnin, ne moremo drugače delati, kot da naše izračune izročimo nekemu v oceno. To bo verjetno UO ali DSP. Ne čutimo se namreč moralno odgovorni, da izpeljemo nekaj, kar ne ustreza. Dokler se ne dokopljemo do nedvoumne ocene in dokler ta ocena ne bo takšna, da jo bomo lahko upoštevali, se bomo lovili in bodo komisijam očitali, da nič ne delajo. V prvi vrsti je treba torej urediti nagrajevanje. Enaka situacija je tudi pri tehničnih izboljšavah in koristnih predlogih, tudi tu ne moremo natančno izračunati prihranka. Vzemimo za primer iznajdbo za zamenjavo uvoženih surovin z domačimi. Prihranka ne moremo izračunati in avtor praktično ne dobi odškodnine. Tudi celo vrsto tehničnih izboljšav delavcev pri strojih, in teh je 8, ne moremo količinsko določiti ali pa ne znamo uporabljati pravilnika.

Inovacijska dejavnost se deli na področje patentov in področje tehničnih izboljšav ter koristnih predlogov. Za patente ne vidim druge možnosti, kot da odškodnine ugotovljamo z ocenjevanjem, prav tako tudi za tehnične izboljšave in koristne predloge. Ocena je izvedljiva povsod in ker ta ni računsko, mora sloneti na nekakšnih osnovah, ki jih sicer naš pravilnik nakazuje, ne zajema pa jih v mehanizmu izračunavanja. Na področju množične inventivne dejavnosti bi se lahko veliko več doseglo. Za to področje se še posebej zavzemamo, mogoče bolj kot za same patente, ker spodbuja k večji storilnosti in k povečanju proizvodnje in sili ljudi, da razmišljajo pri svojem delu. Za to vrsto inovacij nagrade ne bi smele biti tako visoke, da bi presegle odškodnino za neki pomemben patent, morajo pa se enostavno in hitro ugotoviti in izplačati. To vpliva stimulatивно, da ljudje prijavljajo inovacije. Pogosto delavci ne znajo in nimajo možnosti izpolnjevati prijav. Pri tem jim je treba pomagati. To si zamišljam tako, da bi v posameznih enotah, TOZD in obratih, nastavili tako imenovane animatorje. Ti ljudje bi morali biti tehnično podkovani. To bi lahko bili tehniki, inženirji ali tehnologi z

dolgoletnimi izkušnjami, ki bi opozarjali ljudi pri delu in jih opozarjali na to, kaj bi se dalo narediti in bi sami izpisovali predloge. Seveda bi jih morali ustrezno nagraditi, ker bo od njih odvisno, koliko se bo akcija razvila v širino.

»Tovariš Kolbl, kako vi s stališča delovne organizacije gledate na inventivno dejavnost?«

Darinko Kolbl, dipl. inž., pomočnik generalnega direktorja za tehnično koordinacijo:

»Gledano s stališča delovne organizacije je nedvomno potrebno opozoriti na pomembnost patentov naših sodelavcev. S takimi patenti postajamo neodvisni od

stojnih in priznanih strokovnih in političnih predstavnikov delovne organizacije. To bi bila najhitrejša in najustreznejša pot reševanja. Tudi naša komercialna služba ne more prikazati finančnih učinkov uporabljenih patentov, ker jih preprosto ni, saj bi to pomenilo, da smo pri takšnih poslih imeli nekakšne ogromne dobičke ali prihranke, vendar so šli posli, v katerih so vgrajeni patenti, z neko logiko skozi podjetje. Največji uspeh podjetja je v tem, da smo se z boljšo tehnično rešitvijo uspeli uveljaviti. To lahko ilustriramo s primerom, ki sem ga že večkrat povedal.

Iznajditelj barvne televizije ni zmanjšal nobenih stroškov, ustvaril je celo dodatne stroške, vendar je imelo podjetje, ki je začelo proizvajati barvne televizorje, določeno konkurenčno prednost na tržišču. Vprašanje je sedaj, kako to prednost ovrednotiti s številskimi tako, da se nekaj množi ali deli itd.

Če tega problema ne bomo uspeli rešiti, se bo zgodilo, da večine patentov ne bomo mogli ovrednotiti in bodo predlogi potovali z mize na mizo. Pojavljale se bodo tudi nepravilnosti, ker bodo izumitelji za dva, po kvaliteti različna patenta, dobili enake odškodnine ali pa celo diametralno nasprotno. Opozorili bi, da je zgrešeno jemati kot merilo za vrednotenje patenta število realiziranih patentov v tujini. V tujini lahko zaščitimo zelo pomembne pa tudi manj pomembne patente. In če uporabimo to merilo, potem oba izumitelja dobita enako odškodnino. Moramo se zavedati, da je zaščita patenta v tujini samo potrditev originalnosti patenta, ne glede na to, v koliko državah zaščito izvedemo. Če obdržimo število tujih patentov kot merilo, se pojavlja težnja, da se to število širi. To je formalističen pristop k vrednotenju patenta, ker za vsako ceno vztrajamo na nekakšnih šablonskih izračunih.

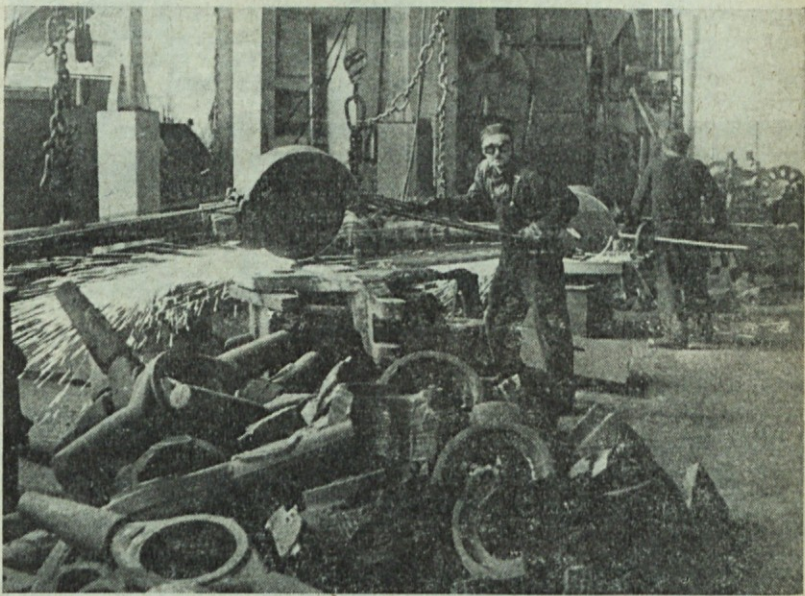
»Tovariš Kos, vi ste znan inovator in imate veliko izkušenj. Ste direktor PRS, delate na raznih drugih znanstvenih ustanovah. Kaj vi mislite o inventivni dejavnosti?«

Dr. Marko Kos, dipl. inž., direktor projektno razvojnega sektorja:

»Treba je poudariti, da že po zakonu projektant ni vključen v področje tehničnih izboljšav in

nomsko in politično nadvlado razvitih dežel nad nerazvitimi, saj je znano, da 1/11 dežel drži 95 % vseh patentov na svetu. To je ogromna ekonomska moč. Tega se moramo zavedati in vgrajevati v našo poslovno politiko prizadevanja, da pridemo na tuji trg predvsem s patenti, ki ščitijo naše pozicije. To ilustriram s četo vojakov, ki prodira na tuje področje. Vse predhodnice se morajo dobro zaščititi, da jih sovražnik ne bi pregnal nazaj. Menim, da bi morali postaviti obvezo, da se pri vsakem novem projektu ali raziskovalni nalogi vse novitete, ki se pri tem pojavljajo, obvezno zaščitijo v korist podjetja. Tega se moramo lotiti načrtno. To bi morala biti delovna dolžnost vseh vodij oddelkov v projektivi.

Samoumevno je, da če hočemo priti do nove originalne tehnične rešitve, moramo imeti dolgo tradicijo, velike izkušnje ter raziskovalce in projektante z zelo dolgo prakso. Prav zato so se pri nas pojavili patenti v večji meri ravno na tistih področjih, kjer imamo največ izkušenj t. j. na področju turbin in dvigal. Na ostalih področjih, kjer smo bolj novi, pa tega nimamo toliko. Zaščito moramo razširiti tudi na ostala področja. Od kvalitete obdelave prijave patenta je odvisno, ali bomo dobili patente ne samo v Jugoslaviji, ampak tudi v visoko razvitih deželah zahoda, kjer je potrjevanje patentov težavno. To delo je zelo zamudno in zahtevno ter zahteva človeka. To pri nas ni del delovne dolžnosti, za katero je nekdo plačan in je izven običajnega dela, ki ga ugotavljamo iz žigosne kartice. Vsebovano je v neštetihih prostih urah, ko se človek poglabi vase. Ko je ideja že znana, je potrebno ugotoviti še veliko dela pri razčiščevanju patentnih dokumentov, predvsem skic in opisov. Opis patenta mora predstaviti noviteto v celoti z vsemi primerjavami tehničnih rešitev drugih podjetij. Prednosti novitete morajo biti oblikovane tako, da se onemogoči izpodbijanje dosežene pozicije s kakršnokoli podrobnostjo tehnične rešitve. To je veliko delo. Naši najzahtevnejši patenti so sistemski, spreminjajo cele sisteme naših proizvodov, ne samo turbine, ampak cele sisteme hidrocentral. Takšni patenti so zelo obsežni. Tako naš kanadski patent desaržerja obsega 107 strani. Zato je nujno potrebno razrešiti vprašanje nagrajevanja. To je sedaj odvisno le od dobre

koristnih predlogov. Odprto mu je le področje patentov. Inovacijska dejavnost je kategorija dela. Je element združenega dela in predstavlja osnovo učinkovitosti. To področje se organsko vgrajuje v akcijo za stabilizacijo ne samo pri nas v podjetju, temveč tudi širše v družbi. Projektant se zaveda, da mu patent kot zaščiten industrijski lastnik predstavlja poslovno kategorijo in da je element prodora in zaščite na tujem trgu. To je kategorija dela, ki omogoča eko-

volje projektanta iz užitka, ki mu ga daje delo na tem področju. Če hočemo načrtno reševati to vprašanje, moramo uvesti materialno stimulacijo, tako da lahko postavimo oblikovanje patentov in njihovo zaščito kot delovno dolžnost na delovnem mestu. t. j. kot element dela že v samem opisu delovnega mesta. Za materialno stimuliranje imamo pravilnik. Vsak pravilnik ima dobre in slabe strani. Mišlim, da je pri nas osnovna težava v tem, da se ustrašimo ve-

proizvodnim uspehom

likih števil, ki jih pokaže izračun. Smo pod velikim dojmom uravnilovke. Visoki funkcionarji v svojih govorih poudarjajo predvsem povečanje storilnosti in večji družbeni učinek dela. V tem je vgrajeno tudi inventivno delo. To je izredno poudaril tovariš Špiljak. Mi pa se iz uravnilovke ne znamo izkopati. Pri tem delamo tudi politične napake, ker odškodnino primerjamo z rento. Vemo, da je osnova rente kapital. Vemo tudi, da projektant nima kapitala, njegovo delo vsebuje veliko presežnega dela, za katerega veljajo določila o delitvi dohodka kot za vsako drugo. Sistemska napaka pravilnika je tudi v tem, da upošteva prijavo patenta v tujini kot osnovo vrednotenja patenta za izračun odškodnine. Prijava patenta v tujini je poslovna politika podjetja in v to se avtor patenta ne bi smel vtikati. Kje bo patent zaščiten, je odvisno namreč od poslovne odločitve podjetja, predvsem pa od tega, na katerih tržiščih želi nastopati in kje obstaja močna konkurenca, ki se mora s patenti zablokirati. Rešitev vidim edino v očitni novitete z vidika licence, ki bi jo morali kupiti od konkurenčne firme. Koliko stane licenca, pa je znano. Le tako bi lahko v grobem ocenili korist in rešili — vprašanje stimulacije. Stanje, kot je danes, je popolnoma zavrlo vsakršno inovacijsko dejavnost v projektivi. Prišli smo do novih rešitev, vendar se ljudje ne lotevajo dela za pridobitev patenta. S tem se ne smemo zadovoljiti, ker smo ravno sedaj v prodoru na nova področja, kot so cevne turbine velikosti nad 10.000 kW. Tukaj najprej pregledujemo vse točke, do katerih se je dokopala, jih zavzela in zaščitila tuja konkurenca. Poiskati moramo tista področja, ki so še odprta, ki niso zasedena in kjer je možno najti nove rešitve, jih zaščititi in jih rezervirati za nas.

V Jugoslaviji in drugod po svetu načrtujejo vrsto objektov z novimi turbinami, popolnoma drugačnimi kot pred petimi ali desetimi leti. Tudi tu gre razvoj skokovito naprej. Pojavljajo se nove rešitve, včasih tudi nepomembne ali celo smešne, ki jih tuja podjetja zaščitijo pri nas, toda vseeno so zahteve za uveljavitev patentov zelo velike.

»Slišali smo precej stališč in predlogov. Slišali smo tudi, kaj smo dosegli v Litostroju na tem področju. Prosim, da tudi tovariš Ramovš pove, s katerimi težavami se srečuje.«

Marko Ramovš, referent za inventivno dejavnost:

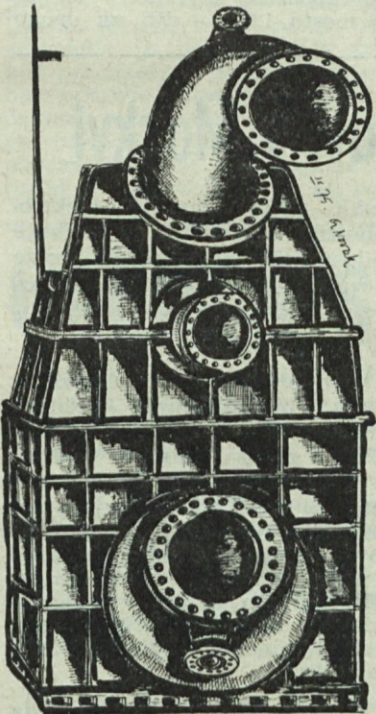
»Najprej bi povedal nekaj o nastanku novega pravilnika o pospeševanju inventivne dejavnosti. Star pravilnik, ki je veljal v obdobju 1972 do 1973, ni dopuščal nobenih izračunov odškodnin za inventivne predloge. Po novem pravilniku pa se da vsaj približno realno ovrednotiti le tehnične izboljšave, pa še tu pride večkrat do večjih nepravilnosti. Tako lahko dobi nekdo, ki je znašel izboljšavo, kjer konkretno prihranek lahko prikažemo brez težav, realno odškodnino, nekdo drug z izboljšavo, pri kateri se prihrankov ne da prikazati, pa odškodnino oziroma nagrado, ki je vse prej kot stimulativna. Kot navedel morda za tako stanje bi navedel morda to, da so pravilnik sestavljali tovariši, ki sicer delujejo na področju inovacij, vendar je bila v času sestavljanja pravilnika v naši delovni organizaciji tendenca, da se pri ocenjevanju inventivnih predlogov izključijo vsak človeški faktor. S tem mislim na možnost subjektivnega ocenjevanja. Pri obravnavanju mnogih inventivnih predlogov pa se je pokazalo, da jih ni mogoče drugače ovrednotiti, kot da nekdo, ki je za to pristojen in strokovno, poda svojo strokovno oceno vrednosti inventivnega predloga. Razen tega se je pojavil tu še problem tekočega poslovanja

z inventivnimi predlogi, predvsem s patenti. Vemo namreč, da je pri prijavljanju patentov lahko važen vsak izgubljen dan. vendar delujemo, kot bi se tega ne zavedali. Prav tako pozabljamo, da bi lahko kakšno konkurenčno podjetje, medtem ko mi izgubljammo čas z administrativnim postopkom, prijavilo morda celo enako tehnično rešitev ter nam tako zvezalo roke. Prav zaradi tega dolgega postopka so tovariši v PRS (ki je nosilec skoraj vseh naših patentov), večkrat kar sami njihove patente prijavljali pri pristojnem organu. To pa le zato, da so zaščitili svojo tehnično rešitev, ki je bila že vgrajena v ponudbi. Iz tega lahko torej vidimo, da bi morali v naši delovni organizaciji vpeljati tak sistem, ki bi omogočal izredno elastično poslovanje pri obravnavanju inventivnih predlogov, saj so patenti nenazadnje osnovna sredstva posebnega gospodarskega pomena za našo delovno organizacijo, torej last nas vseh.

Prav tako bi se morali zamisliti, ali je pošteno, da avtorji, katerih patente izkoriščamo morda že deset let, še do danes niso prejeli nobene materialne stimulacije za svoje delo. Pri nas v Jugoslaviji velja patent 15 let. S tako počasnim reševanjem problemov odškodnin oziroma nagrad, kot je bilo to doslej, bi se skoraj upal trditi, da bodo avtorji dobili svoje nagrade oziroma odškodnine šele, ko poteče veljavnost patentov.

Ker je letošnje leto proglašeno za leto inovacij in ker vidimo, da na osnovi veljavnosti pravilnika o pospeševanju inventivne dejavnosti ni mogoče pravilno in pravično ovrednotiti naše patente, predlagam, da še v letošnjem letu z avtorji sklenemo svobodne pogodbe o odstopu izuma ter višini odškodnine in na ta način pereče vprašanje, ki nas pesti že vrsto let, zberemo z dnevnega reda.

»Tukaj so prisotni tudi tovariši iz delavnic, ki so na lastno

inicijativo zelo uspešni inovatorji. Eden od teh je tudi tovariš Grebenc, ki je avtor vrste tehničnih izboljšav. Tovariš Grebenc, kaj vas spodbuja, da ste tako uspešni?»

Alojz Grebenc, rezkalec v TOZD FI:

»Mene spodbujajo problemi, ki se pojavljajo pri delu in ki se ne dajo rešiti brez posebnih priprav in pripomočkov. Veliko je ljudi, ki so zainteresirani za inovacije, vendar jih stimulacija odvrca od tega in se raje posvečajo preseganju norme. Nekateri so bili celo prikrajšani, ker so jim norme občutno skrajšali.«

»Tovariš Klobučar, vi ste kot delovodja prav tako uspešen inovator v TOZD PI. Kaj pa vas spodbuja k temu?»

Josip Klobučar, delovodja v jedrarni TOZD PI:

»Vsakdanji problemi v proizvodnji zahtevajo tudi rešitve. Tako pri nas v jeklolivarni primanjkuje mase za izdelavo jedra. To maso sem skušal nadomestiti z drugim materialom in poizkus se je obnesel. Sedaj veliko govorimo tudi o zmanjšanju uvoza surovin. Skušal sem nadomestiti drage uvožene kisline z drugimi, ki se izdelujejo doma, seveda s pomočjo posebnega katalizatorja, ki je tudi iz uvoza, ampak so stroški precej manjši. Po mojem je tudi ta katalizator možno izdelati v Jugoslaviji. To je za nas v jeklolivarni dolgoročno rešitev. Kot vidite, se prihrankov pri tem ne more izračunati.«

»Tudi tovariš Kompoljšek je znan racionalizator. Prosim, da tudi on pove svoje mnenje, s čimer bomo na tem pogovoru o proizvodnji lažje zaokrožili oceno in nakazali nove poti prav v letošnjem letu inovacij.«

Marjan Kompoljšek, delovodja jedrarne v TOZD PI:

»Za nas so patenti, tehnične izboljšave in koristni predlogi zelo pomembni in dolgoročni, vendar pa je pot do zaslužene nagrade predolga. Vodilni kader bi moral imeti več posluha za področje inovacij. Potrebno je zagotoviti hitro in realno nagrado inovatorjem. Sama komisija bi morala biti tako sestavljena, da bi lahko sama odločala in ne, da je privešek, nekdo drug pa odloča o višini odškodnine. Po mojem bi bilo dosti inovacij, če bi bili ljudje bolj zainteresirani in če bi jim nekdo pomagal pri tem.«

»Preden dam besedo tovarišu Živkoviču, ki bo v imenu družbenopolitičnih organizacij povedal oceno dosežkov na področju inovacij, prosim pomočnika direktorja, naj pove, kaj bi bilo treba storiti, da bi se delavci bolj trudili za inovacije kljub rezanju norm in kaj misli o predlogu za uvedbo animatorjev?»

Darinko Kolbl, dipl. inž.

»Menim, da bo največ narejenega, če bo dejansko vsak predlog tudi ustrezno in hitro ovrednoten. Uvedba animatorjev po mojem mnenju ne bi dala rezultatov. Glavno gibalno celotne dejavnosti je materialna spodbuda. Kar zadeva vprašanje izboljšav in njihovega vpliva na norme se mi zdi, da moramo biti bolj pošteni; če smo z neko izboljšavo skrajšali delovne čase, je jasno, da norma ne more ostati na prvotni višini. Norma se mora popraviti, vendar ne tako da bi bil delavec prizadet. Če je delavec presegel normo 30 % in mu izboljšava omogoča preseg norme 60 %, je jasno, da se mora norma vrniti na 30 %. To je moje razmišljanje. Delavec pri tem ni prizadet, ker je za izboljšavo prejel materialno nagrado. Napačno pa bi ravnali, če bi mu normo znižali toliko, da bi bil na slabšem kot poprej. Ves naš napor mora biti v tem, da delamo boljše, hitreje, ekonomičneje in varneje. Kolektiv mora imeti neko korist od inovacije, ker je on tisti, ki jo je omogočil, saj so delovna sredstva last kolektiva. Zamisel je možno izvesti zato, ker delamo na takih delovnih mestih, ki nam jih daje združeno delo.«

»Tovariš Živkovič, prosim, da kot predstavnik družbenopolitičnih organizacij, ki so nosilci in usmerjevalci družbenega razvoja v Litostroju, poveš stališče do inovacijske dejavnosti in dosežkov na tem področju.«

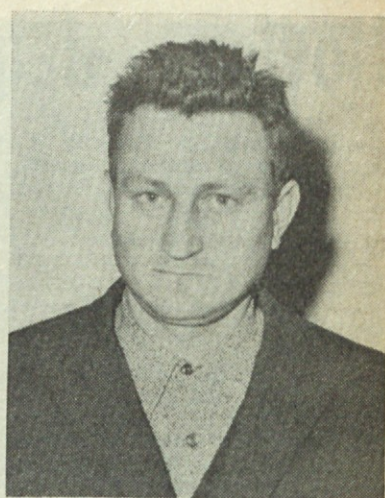
Vukosav Živkovič, vodja INDOK:

»Družbeno politična akcija na področju inventivne dejavnosti sovpada z akcijo za stabilizacijo gospodarstva. Inovacije so organski del delovnega procesa

in so posebnega gospodarskega pomena, ker nam zagotavljajo gospodarsko neodvisnost in zmanjšujejo uvoz tuje tehnologije in licenc. Pri oceni inovacij bi morali imeti pred očmi predvsem prav ta družbeni pomen. Patent, ki zmanjšuje investicijske stroške, je družbeno pomemben, čeprav mi direktnega prihranka ne moremo prikazati in to moramo upoštevati. O tem je bilo precej razprav. Dokler inovacija prinaša korist podjetju in družbi, mora tudi njen avtor dobiti spodbude, da jo izpopolnjuje in ščiti v interesu podjetja.

Mislim, da smo v letu inovacij v Litostroju na tem področju precej naredili. Postavili smo začetek strokovne službe, ki se ukvarja s to problematiko, sprejeli smo nov pravilnik in začeli ustanavljati patentoteko, kjer so shranjeni podatki vseh prijavljenih patentov v Jugoslaviji s področja našega proizvodnega programa. Prav zaradi tega je v tem letu število inventivnih predlogov tudi naraslo in s tem moramo biti zadovoljni.

Osnovno vprašanje, ki ga nisimo mogli razrešiti, je vprašanje optimalne in pravične nagrade, ki jo je kolektiv pripravljen dati avtorjem inovacij. To se rešuje težko tudi zaradi zavisti, ker se pogosto poskuša razvrednotiti nekatere inovacije. Strokovne službe, ki se ukvarjajo z ovrednotenjem inovacij, bi morale to delati z občutkom delovne odgovornosti do kolektiva in avtorjev. Ravno tako bi morali stalno skrbeti, da se uveljavljeni inventivni predlogi tudi uresničijo pri vsakdanjem delu kot nov delovni postopek ali kot nova tehnična rešitev. Inovacije moramo čim več vgrajevati v naše izdelke, ker jih s tem posodobljamo. Naš proizvodni program omogoča inovacije vseh vrst, veliko bolj kot pri serijski proizvodnji. Zato so tudi naši inventivni

Najuspešnejši racionalizator v proizvodnji — Alojz Grebenc

predlogi takšne narave, da jih ni mogoče vedno količinsko določiti z matematičnimi formulami. V takih primerih se je treba zateči k oceni. Soglašam s predlogom tovariša Kompoljškega, da bi morala komisija biti sestavljena iz takih strokovnjakov in izkušenih ljudi, katerim bi lahko zaupali odločanje o slehernem inventivnem predlogu. Večji podarek bi morali dati tudi množični inventivni dejavnosti, t. j. tisti v neposredni proizvodnji. Veliko je neznanih avtorjev, ki imajo dobre ideje in zamisli, pa jih ne znajo ali nimajo možnosti uresničiti. Zato bi jim morali omogočiti strokovno pomoč.

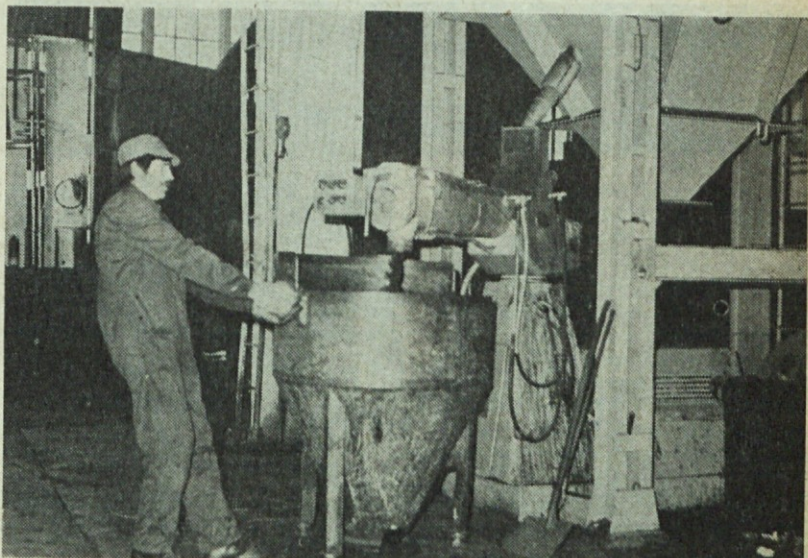
»Tovariš Živkovič je sklenil naša prihodnja ravnanja in prizadevanja na tem področju. Zahvaljujem se vsem sodelujočim in upam, da bo naš cilj dosežen, in da bo objava tega pogovora spodbudila delovne ljudi k množični inventivni dejavnosti in pospešila razreševanje problematike na tem področju.«

Načrtno zniževanje proizvodnih stroškov

V okviru stabilizacijskih ukrepov v TOZD PI stalno registramo in nadzorujemo pripravo livarskih, zlasti smolnih peskov in ustrezno lastnostim popravljamo lastnosti veziv. Veziva — smole so draga surovina in imajo močan vpliv na ceno peščenih mešanic in na proizvodne stroške. Cena enega kilograma CAF, ki se uporablja za forme sive litine znaša 3250 din. Te smole smo pred dvema letoma dodajali 2,3 % na količino peska, v lanskem letu smo jo znižali najprej na 2 %, ob koncu leta pa na 1,9 do 1,8 %. V oktobru letos smo že znižali dodatek te smole na 1,6 do 1,7 % oziroma na 1,65 % (to je 15 % na težo peska).

To sicer ni slišati veliko, vendar pomeni že 12 % prihranka smole. Pri 150 tonah letne porabe smole znese to približno 18 ton smole, v dinarjih je to skoraj 60 starih milijonov. To zmanjševanje smole je dokaj opazno, vendar ni enostavno. Možna je samo v slučaju, če tekoče spremljamo vsakodnevne laboratorijske rezultate in spreminjanje pogojev na terenu samem, ki se celo v enem dnevu večkrat menjajo. Na odstotek smole namreč zelo vpliva sprememba temperature peska, temperatura zraka, kvaliteta peska (prah v pesku), relativna vlaga zraka in morebitna ovlaženost peska (ki bi moral biti suh). Ker pa se to neprestano spreminja, ni mogoče natančno idealnega odstotka smole, ker že odstopanje enega od dejavnikov lahko povzroči katastrofo. Čim bolj znižujemo odstotek smole, toliko večja je možnost te katastrofe in zato mora biti tekoči vizualni nadzor vseh teh dejavnikov pri mešanju tem bolj poostren. Približevanje realni porabi veziva je odvisno od res velike vestnosti pri delu. V kolikor se pogoji dela nenadoma spremenijo, pride do kršenja form, nestrjevanja, sipkosti površine in podobnega. Posledica — otrsanje delne ali dnevne proizvodnje form, povečanje napak na ulitih in izmeček v kolikor tvegamo ulivanje v take forme. Ta komentar je potreben, če hočemo dovolj nazorno prikazati, v čem je bistvo teh prihrankov in kakšna operativna strategija jih sploh omogoča.

dipl. inž. Z. Gorjup

Priprava livarskega peska

Novice o delu prodajnega sektorja

Skrb za to, da nam ne bi zmanjkalo dela, naročil in denarja, je naložena prodajnem sektorju v okviru delovne skupnosti SSP. Njegova naloga je, da od kupcev po vsej domovini in v tujini zbira naročila za stroje in naprave iz našega proizvodnega programa.

Oglejmo si najprej, koliko naročil nam je letos uspelo pridobiti iz množice ponudb, ki so jih delavci prodaje — komercialisti skupaj s projektanti in kalkulantami, izdelali in poslali kupcem. Vse poslovnice v prodaji so od januarja letos pa do septembra izdelale 1300 ponudb v skupni teži 25.700 ton za domači trg, za izvoz pa 165 ponudb, ki so šle na licitacijo v vse dele sveta, v skupni teži 26.300 ton. Sprejetih in podpisanih pogodb je bilo 1365 (6.580 ton) za domači trg in za izvoz 29 (v skupni teži 1548 ton).

Pojasniti je treba razliko med številom izdelanih ponudb in številom podpisanih pogodb. Tu so navedene pogodbe v absolutnem številu, torej tudi tiste, za katere ni bilo izdelanih ponudb, ampak so kupci podpisali pogodbo brez poprej izdelane ponudbe, tako na primer za storitve, ulitke blagovne proizvodnje, rezervne dele in drugo.

V nadaljevanju naj vas seznamim še z delom po posameznih poslovnih (Pregled obsega le poglavne pogodbe in naročila, sicer bi bil opis predolg).

Polno smo zasedeni z naročili za hidroelektrarne: Za HE Zakučac II. dve Francisovi turbini moči 138.300 KW, za HE Srednja Drava II. dve Kaplanovi turbini moči 60.000 KW, ter HE Sjenica ena Francisova turbina moči 37.000 KW. (Vse v skupni teži 2.700 ton opreme). Za tuje naročnike moramo narediti za HE OHAO-A — (Nova Zelandija) Francisovo turbino moči 57.000 KW ter za HE Crystal (ZDA) Francisovo turbino moči 39.000 KW (opreme v skupni teži 1.116 ton). Velik porast naročil v turbinski proizvodnji moramo pripisati svetovni energetski krizi, ki je močno zamajala ves svet. Pokazalo se je, da vodne turbine proizvajajo trajno in dokaj ceneno energijo, poleg tega pa najmanj kvarijo človekovo okolje, kar je vedno bolj pomembno. V bližnji prihodnosti bo treba misliti na razširitev kapacitet, ker se večja povpraševanje po vedno močnejših in večjih turbinah.

Prodaja dieselskih motorjev žanje letos rekordno žetev. Januarja letos smo prodali dvanajst motorjev za opremo treh potniških ladij za SSSR (kupila jih je ladjedelnica v Kraljevi). Junija je kupila ladjedelnica »Tito« štiri motorje za opremo remorkerjev za Irak. Obe pogodbi sta vredni trideset milijonov dinarjev. Prodali smo šest motorjev ladjedelnici »3. Maj« — Rijeka za opremo dveh ladij za LR Kitajsko ter sklenili naročilo rezervnih delov, oboje skupaj v vrednosti preko 46 milijonov dinarjev. V Romunijo smo prodali sedeminpetdeset motorjev različnih tipov, v skupni vrednosti 4.200.000 dolarjev. Treba je poudariti, da je to klirniško po-

dročje! Težave so z dobavo delov za motorje, ki jih moramo kupovati zunaj. Doma pa so nastale težave zaradi pomanjkanja groblja v sivi livarni, kar bo verjetno vplivalo na dobavne roke.

Za žerjave imamo prednaročilo za dve mostni dvigali za atomsko centralo v Krškem z dvigoma 120 Mp in 163 Mp ter razpetino 35,1 metra. »Železarna Nikšić« iz Titograda je naročila dva kleščna žerjava 10 in 20 Mp s širino 22 metrov. Ljubljanska »Metalka« je naročila za skladišče v Vižmarjih dve dvigali in »Energoinvest« — Sarajevo prav tako dve dvigali z dvigom 250 Mp + 50 Mp in 50 Mp + 15 Mp s širino 22 metrov.

Preoblikovalni stroji gredo dobro v denar, večje naročilo je podpisano za tovarno »Swaty« Maribor (630-tonska stiskalnica za bruse). Večjih serij za doma ni, je pa dovolj posameznih naročil. Odnos do kupcev bo treba popraviti s tem, da bomo izvrševali naročila v roku.

Uliti in modeli so zelo kvalitetni. Ugoden naročnik je Minel iz Beograda, ki kupuje visoko legirano jekleno litino in delno tudi ulitke iz specialne litine. Drugi večji odjemalec je »Jelšingrad« iz Banja Luke. V upadu pa so naročila iz ladjedelnice. »Jugoturbina« se je preusmerila od nas na kupce v tujini. Eden perspektivnih naročnikov pa je podjetje »Slovenijaceste« iz Ljubljane. Večjih del rokovo ne dosegamo, ker ni večjih strojev za grobo mehansko obdelavo ulitkov.

Izvoz stiskalnic trenutno nima podpisanih novih pogodb. V teku je razgovor z Romunijo o prodaji licence za naše stiskalnice. Razgovori so predvideni v mesecu novembru letos, teko tudi pogovori s francosko tovarno »Claude Marion«. Ingenieur I.C.A.M. za kooperacijo pri izdelavi stiskalnic. Kooperacija z nemško tovarno »Wotan Werke«

iz Zahodne Nemčije se ugodno razvija. Precej težav imamo zaradi zapletov na carini, delno pa tudi zaradi nekaterih uvoženih delov za te stroje. Ker je sodelovanje z »Wotan Werke« v razvoju, so težave razumljive, menjajo pa se tudi predpisi o kooperaciji s tujimi partnerji. Probleme imamo tudi z domačimi podjetji, ki naj bi sodelovali pri projektu Wotan.

Črpalke in črpalne postaje izvažamo predvsem na Bližnji vzhod, pravkar končujemo večje naročilo za Egipt. Še naprej bi se radi obdržali na tem področju in zato je v teku izdelava ponudbe in podpis pogodbe za nadaljnje delo v tej deželi. Treba je poudariti, da je na tem, kakor na mnogih drugih področjih huda konkurenca in ostri pogoji. Najbolj je razširjena dobava črpalke za domače porabnike. Malo je vodovodov in vodovodnih omrežij, ki jih ne bi napajale naše črpalke. Naročil je veliko. Konkurenca je tudi močna, vendar nas rešuje dobra kvaliteta. Letos je večja podpisana pogodba za termoelektrarno Šoštanj. Zaupana nam je izdelava nove črpalne opreme na osnovi dosedanjih dobrih ocen. Naša oprema se je izkazala kot zanesljiva in visoko kvalitetna. Tako so naročene glavne črpalke, jeklena konstrukcija turbinskega kondenzatorja, črpalke za pripravo kotlovske vode in oprema črpalnišča Topolšica in Vgredniško jezero za dobavo surove vode. IMP Maribor je tudi kupilo črpalne agregate za TE Šoštanj. Dobili smo naročilo podjetja »Soda SO« Tuzla (specialne črpalke za novi postopek pridobivanja solne raztopine iz podzemskih bazenov). Problem je proizvodna zmogljivost in zamude rokov, ki so povezane z zamudami poddobilateljev.

To je le bežen pregled velikih prizadevanj prodajnega sektorja pri prodaji naše opreme doma in v tujini. Če bomo znali vsi strniti in urediti svoje vrste, ter bomo časovno in kvalitetno izvrševali vse obveze do kupcev, potem nam je naša prihodnost zagotovljena.

Predsednik konference sindikata Litostroj tovariš Avgust Kočar je podelil diplome in darila najboljšim varilcem

TEKMOVANJE VARILCEV

Ob razpisu republiškega praviljalnega odbora za tekmovanje varilcev dne 22. 5. 1975 je tudi konferenca sindikata Litostroj razpisala interno tekmovanje varilcev za celotno OZD. Namen tega tekmovanja je bil predvsem ta, da varilca kot enega izmed nosilcev in ustvarjalcev materialnih dobrin dvignemo iz dosedanje anonimnosti in njegovo koristno ter potrebno delo predstavimo širši javnosti. Cilj vseh vrst varilskih tekmovanj od internega v OZD do republiškega je splošno in strokovno izobraževanje varilcev pa tudi ustvarjanje boljših pogojev za dobro kvaliteto in storilnost dela. Prvotno naj bi bila tekmovanja preko celega leta, pri čemer bi selektivno izbirali varilce za področno ter republiško tekmovanje. Na interni razpis se je kolektivno prijavilo 28 varilcev za klasično elektro-obločno ročno varjenje in to izključno samo iz

TOZD PI, kar je presenetljivo, ker imajo varilce tudi druge TOZD. Za varjenje v zaščitni atmosferi CO₂ sta se prijavila samo 2 varilca, tako da tekmovanja v tej varilski panogi nismo mogli izvesti do konca. Od omenjenega števila kolektivno prijavljenih varilcev jih je tekmovalo v klasičnem elektro-obločnem ročnem varjenju 23, njihove zvarjene skuske pa je ocenjevala komisija (videz zvarov, dimenzije skuska in privarjenega korena v vseh legah po vnaprej določenih kriterijih). Ocenila je 22 skusov od 23 tekmujočih varilcev, eden ni predložil skuska v ocenitev. Od prej omenjenih 28 prijavljenih varilcev so trije odstopili, dva varilca pa sta bila diskvalificirana.

Ocenitev skusov t. j. zavarjenih delov pozicij po risbi št. 2: po skupnem povprečnem številu točk so varilci zasedli naslednja mesta:

1. Pero Duspara	TOZD-PI-PK	skupaj	123,66 točke
2. Jerko Jakus	TOZD-PI-PK	skupaj	119,33 točke
3. Jože Željko	TOZD-PI-PK	skupaj	118,67 točke
4. Viktor Predovnik	TOZD-PI-PK	skupaj	103,67 točke
5. Gvido Ivančič	TOZD-PI-PK	skupaj	103,33 točke

Trem prvouvrščenim so pripadle razpisane nagrade — za prvo mesto 1.000.— din, za drugo

500.— din in za tretje 250.— din. Spominske plakete za udeležbo na prvem internem tekmovanju varilcev v Litostroju so podelili 10 varilcem. Prvi trije varilci so bili po kriterijih republiške tekmovalne komisije prepuščeni in imeli možnost udeležbe na okrajnem ljubljanskem tekmovanju. Ker tega tekmovanja zaradi neuspelih tekmovanj v drugih podjetjih v Ljubljanskem okraju ni bilo, je okrajna komisija odredila, da se litostrojskim varilcem dovoli in omogoči tekmovanje na republiškem tekmovanju. Žal se zaradi spleta okoliščin tega tekmovanja naši varilci niso udeležili, s čimer so zamudili priliko za uveljavitev tudi navzven.

Interno tekmovanje tako v Litostroju kot tudi v drugih 32 podjetjih ljubljanskega okrožja je pokazalo, da se varilci sramežljivo in boječ odločajo za udeležbo na tovrstnih merjenjih znanja. Tudi vodstva TOZD, obratovodje in varilni mojstri niso odigrali tiste vloge, ki bi jo morali. Storitve napake naj bodo v poduk za bodoča tekmovanja, ki bodo odselej pogostejša, kar je tudi prav, da se delo in vloga varilcev v proizvodnji v zadostni meri popularizira.

Predsednik komisije
Vinko Kabaj

CENE V TOZD ZSE

Stroškovna cena samskega ležišča v naših domovih je od 340 do 450 dinarjev. Posamezniki, to je naši samski delavci, pa plačujejo od 62 do 126 dinarjev.

Prehrana

	Stroškovna cena	Cena z 20 % popustom za Litostrojčane
Zajtrk	5,60 din	4,50 din
Kosilo	13,00 din	10,40 din
Večerja	12,20 din	10,00 din
Malica	7,50 din	brezplačna

Č. M.

Preoblikovalna tehnika na razstavi v Moskvi

V Moskvi je bila od 14.—23. oktobra razstava jugoslovanske obdelovalne tehnike — strojev in orodij pod imenom STANKO-INSTRUMENT '75. Namen razstave je bil pokazati zmoglosti in najnovejše dosežke jugoslovanske industrije na tem področju.

Razstavo je pripravila JUGOSLAVIJA — PUBLIC iz Beograda v moskovskem parku kulture in počitka Sokolniki, udeležili pa so se je jugoslovanski proizvajalci obdelovalnih strojev in orodij — skupno 26 podjetij. V okviru poslovnega združenja MASINOUNION so svoje proizvode s področja tehnike odrezovalnih in preoblikovalnih strojev prikazala naslednja podjetja: BAGAT — Zadar, DALMASTROJ — Split,

JELŠINGRAD — Banja Luka, ŽELEZARNA Ravne, IVO LOLA RIBAR — Železnik, KRUSIK — Valjevo, LIVNICA ŽELEZA I TEMPERA — Kikinda, LITOSTROJ — Ljubljana, MAJEVICA — Bačka Palanka, METALSKI ZAVOD TITO — Skopje, POBEDA — Novi Sad, POTISJE — Ada, PRVOMAJSKA — Zagreb in PROGRES — Zrenjanin.

Od proizvajalcev orodja so v okviru svojega združenja ALAT nastopila podjetja: INDUSTRIJA ALATA — Trebinje, ISKRA — Ljubljana, KOVAŠKA INDUSTRIJA — Zreče, KORDUN — Karlovac, SINTAL — Zagreb, TANG — Nova Gradiška, TIK — Kobarid, TRO — Prevalje, FABRIKA REZNOG ALATA — Čačak, JUGOALAT — Novi Sad in JUGORAPID — Zagreb.

Tiskovne konference pred otvoritvijo razstave se je udeležilo veliko predstavnikov sovjetskega tiska, radia in televizije, na njej pa so jih seznanili s podatki o tehničnem in trgovinskem sodelovanju med našo državo in Sovjetsko zvezo o tehničnem nivoju naših izdelkov v primerjavi z evropskim, o uporabi NC upravljanja, o lastnem razvoju orodij in drugem.

Na otvoritvi so bili tudi namestniki ministrov industrije obdelovalnih strojev in orodij

ZSSR, težke industrije, elektro-tehnične industrije, trgovinske industrijske zbornice in večje število drugih povablencev. Razstavo so obiskali mnogi strokovnjaki iz vse Sovjetske zveze.

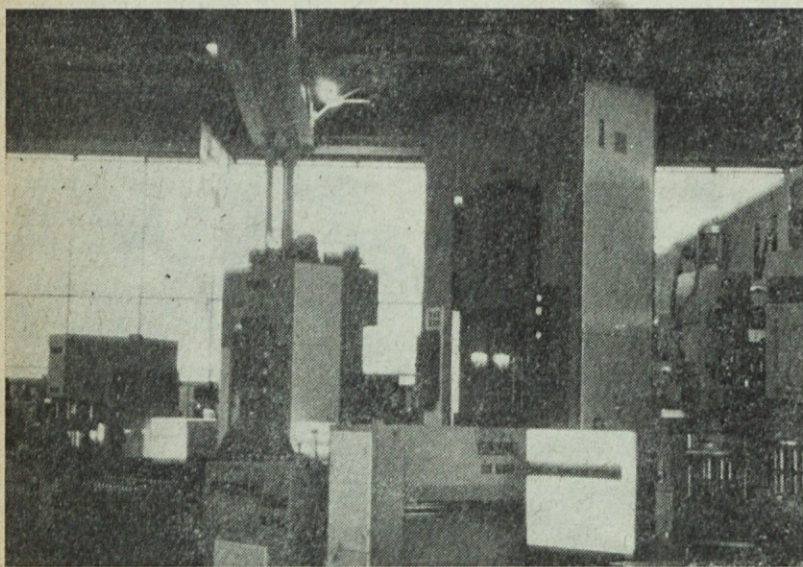
Litostroj se je predstavil s tremi hidravličnimi vlečnimi stroji: HVC-2-63, HVO-2-100, HVO-2-250 in z linijo za narez pločevine. Vse razstavljene stroje razen linije za narez, ki ni bila pripravljena za prodajo, smo prodali. To so prvi preoblikovalni stroji konvencionalnega tipa, ki so prodani v SZ. Do sedaj je Litostroj prodal v to državo le stroje specialnih namenov in po posebnem naročilu.

Z zadovoljstvom omenjamo, da smo bili edini, ki smo razstavljali stroje lastne konstrukcije, brez licenc in kooperacije s tujimi podjetji.

Sovjetski strokovnjaki so pokazali veliko zanimanja za naše razstavljene in druge stroje s področja preoblikovalne tehnike. Dokaz tega je, da te dni pripravljamo ponudbe za približno 200 preoblikovalnih strojev za to državo.

Tudi na področju designa smo prejeli veliko pohval od sovjetskih strokovnjakov in naših domačih predstavnikov, ki so bili na sejmju.

Za zaključek bi lahko rekli, da obstajajo dejanske perspektive za uvrstitev naših preoblikovalnih strojev na sovjetskem trgu.

Pogled v razstveni prostor, kjer so stali naši preoblikovalni stroji

Zaščita ozračja v tovarni

Akcija zveznih organov, da bi zavarovali naše ozračje in vode pred nadaljnjim zastrupljanjem in tako dosegli boljše življenjske pogoje, posebno v gosto naseljenih industrijskih krajih, trka tudi na vrata našega podjetja. Zato se lahko vsak od nas vpraša, kje in kako bomo izvedli zaščito proti razširjanju prahu in strupenih plinov. Večini Litostrojčanov je znano, da prah in plini nastajajo le na posameznih delovnih področjih. Delovna mesta, kjer je izvor teh škodljivih snovi, ogrožajo predvsem delavce, ki so neposredno zaposleni pri takem delu, seveda pa škodljivo vplivajo tudi na ostalo okolje, posebno ob neugodnih vremenskih pogojih, ko trpi zaradi teh posledic še večje število naših sodelavcev.

Delovna področja, kjer je največji izvor škodljivih snovi, so:

- čistilnica livarne sive litine
- čistilnica livarne jeklene litine
- oblikovalnica livarne sive litine
- oblikovalnica livarne jeklene litine
- pločevinarna
- peskarna in barvarna

Čistilnico livarne sive litine smo postavili na prvo mesto, ker stoji prav v središču tovarne in je istočasno izvor velikih količin prahu, ki se razširja tudi do sosednjih zgradb, seveda pa so najbolj izpostavljeni škodljivim učinkom tisti, ki so v njej zaposleni. Ker je delovni prostor čistilnice za predvidene kapacitete livarne premajhen, se hitro prenasiti s količino prahu. Pri zračanju v sedanjih pogojih pa nastane močan prepih, ki posebno v mrzlih dnevih povzroča razna prehladna obolenja. Prav zaradi teh težav smo predvideli opremo, katera mora bistveno izboljšati delovne pogoje. Brušenje in čiščenje manjših in srednje težkih odlitkov bo odsej potekalo na delovnih mizah, ki bodo priključene na odpraševalno napravo. Brušenje velikih odlitkov, ki jih ni mogoče obdelati na brusilnih mizah, pa bo zahtevalo posebno tehnologijo in tudi način odpraševanja bo drugačen. Ročni brusi bodo v tem primeru opremljeni z manjšo cevjo za odsesavanje. Vsa ročna orodja bodo priključena na zbirno baterijo, ki bo povezana s ciklonom, filtrom in visokotlačnim ventilatorjem. Viseči brusi, dvokolotni brusi in brusilne mize bodo povezane na skupni odpraševalni liniji. Očiščen zrak iz linije odpraševanja se bo vračal preko dodatnih čistilnih filtrov pozimi nazaj v prostor, poleti pa ga bomo spuščali ven. Posebno bo obdelano čiščenje odlitkov s pomočjo komprimiranega zraka na prostem. Prigradenja odsesalna naprava bo namreč morala preprečiti vsako razširjanje nastalega prahu na tem območju.

Čistilnica livarne jeklene litine

bo opremljena podobno kot čistilnica livarne sive litine. Oblikovalnica livarne sive litine bo dobila opremo, ki bo zajemala posebne dodatne odpraševalne naprave na sledečih področjih:

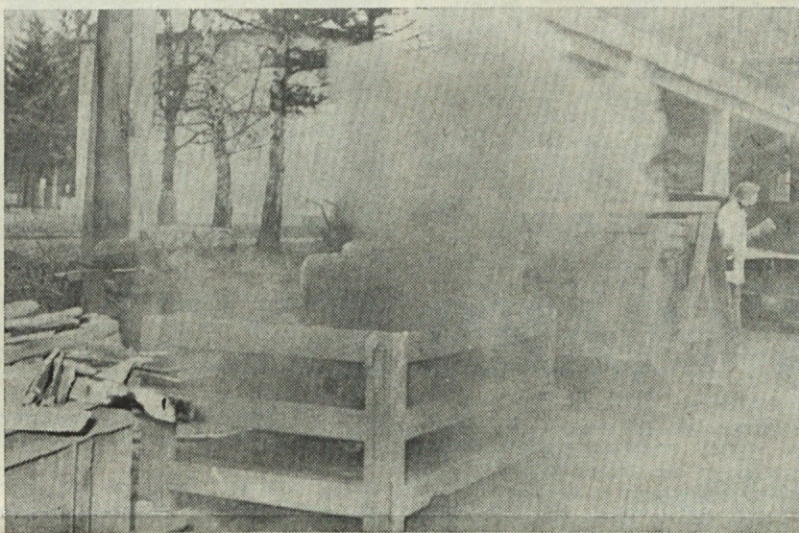
- pri opremi specialne litine
- pri opremi za regeneracijo furskega peska

Površinska zaščita, kremenčev prah, ki nastaja pri peskanju, ogroža tudi sosednje objekte in seveda tudi vse, ki so tu zaposleni

— pri praznjenju okvirjev in delnem razbijanju jeder.

Celoten objekt bomo prezračevali na prisilni način — vse do sedanje odprtine v strešni konstrukciji za naravno zračanje bomo odstranili in namesto njih namestili primerne aksialne ventilatorje, katere bo možno vklapljudati po potrebi in sicer samo v posameznih predelih, kjer se bodo pojavile večje količine plinov. Na ta način bomo preprečili tudi znatno ohlajevanje v notranjosti hale v zimskem obdobju, kar sedanji sistem ni omogočal. Podobna rešitev je predvidena tudi za oblikovalnico livarne jeklene litine. Poseben

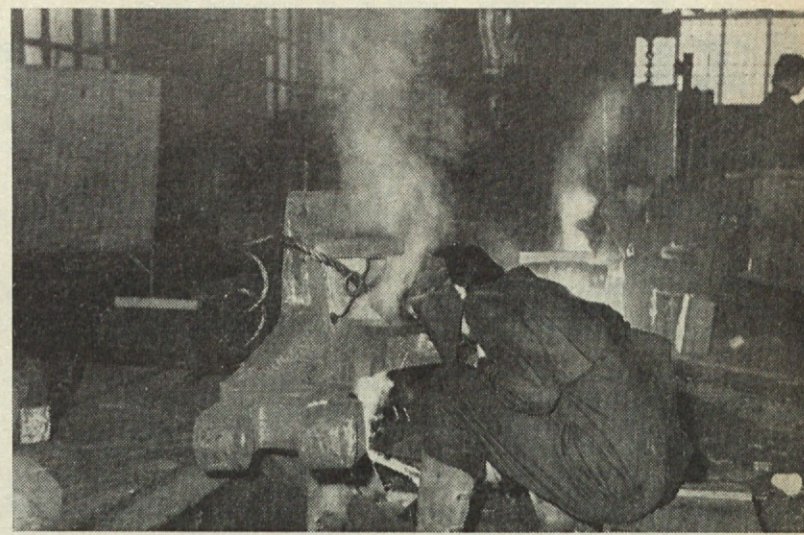
Čistilnica livarne sive litine — prah, ki se dviga pri čiščenju ulitkov, ogroža vse, ki so zaposleni na tem območju

problem v TOZD PI (talilnica livarne jeklene litine) pa bo odsesavanje in nevtralizacija plinov pri obločnih pečeh, ki danes onesnažujejo zunanje ozračje in deloma tudi notranjost delovnega prostora. Specialne čistilne naprave na tem področju se v tujini že uporabljajo in so po-

kazale dobre rezultate. Vprašanje je le, kdaj bomo lahko rešili ta hud in po finančni plati zelo zahteven problem.

Pločevinarna združuje pod eno streho več delovnih panog — od finalne montaže preko varilnice, brusilnice, ekspedita, do priprave materiala za pločevinarno. V samem prostoru predstavlja varilnica največji izvor plinov, ki po hladitvi lebdi v ozračju in tako zelo onesnažujejo zrak v tem objektu, ki do sedaj, razen minimalne naravne ventilacije, nima posebnih prezračevalnih naprav. Sedaj je v izdelavi projekt odplinjevanja varilnice, ki bo omogočal odsesavanje plinov takoj pri njihovem izvoru in jih odvajal na prosto. Seveda mislimo tu tudi na nadomestilo svežega zraka, ki ga bomo odvajali pri odsesavanju skupno s plini.

V brusilnici turbinskih tekačev nastajajo pri brušenju kovinskih delov velike količine finega prahu, ki povzroča težave pri dihanju. Ker se na takih delovnih

Pločevinarna (varilnica) — pri varjenju ves čas nastajajo škodljivi plini, ki zelo onesnažujejo ozračje v tem objektu

stanju še vedno ni deležna potrebne priznanja in se tako s svojo skromno opremo bori, da bi dosegla čim boljše uspehe na tako važnem področju dela, kot je antikorozijska zaščita.

Večkrat smo obravnavali problem peskarne in barvarne, dobivali tudi razne ponudbe za podobno opremo teh objektov, do končne odločitve pa le ni prišlo. Zato je sedaj v načrtu, da končno rešimo lokacijo površinske opreme, da uskladimo tehnološke postopke antikorozijske zaščite in sodobno opremo nje oddelke. Na ta način ne bi samo poravnali naš dolg, ampak bi tudi to področje dela dobilo v našem proizvodnem procesu mesto, ki mu pripada. Razumljivo je, da bo z vsemi predlogi za prezračevanje, odpraševanje in odplinjevanje na-

vedenih objektov natančno seznanjena vsaka TOZD, ki bo morala izreči tudi svoje mnenje. Treba je poudariti, da bomo navedeno problematiko postopno reševali v skladu z našimi materialnimi pogoji, vendar ne smemo odlašati.

Istočasno se moramo tudi zavdati, da bo izboljšava delovnih pogojev na posameznih ogroženih področjih zagotovo pozitivno vplivala na delovno storilnost in zmanjšanje števila obolenj, kar bo pomenilo tudi prispevek k boljšim poslovnim uspehom doletenega obrata in s tem tudi celotnega podjetja. Predvsem pa hočemo zaščititi zdravje našega delovnega človeka in mu ustvariti take delovne pogoje, ki mu ne bodo puščali škodljivih posledic.

F. Dvoržak

Nevarnost pri obločnem varjenju

Vsi izvori svetlobe sevajo žarke, vsaka barva v spektru od vijolične do rdeče ima svojo valovno dolžino. Ti barvi ustreza meja žarčenja, ki ga more človekovo oko zaznati, lahko pa zaznamo tudi krajše (ultravijolične) ali daljše valovne dolžine (infrardeče), ki utegnejo kvarno delovati na oko.

Zato moramo oko zavarovati proti žarčenju.

Za določanje žarčenja ni dovolj navesti valovne dolžine, saj utegne biti žarčenje z isto valovno dolžino bolj ali manj intenzivno. Izvor toplote, ki spro-

šča veliko količino energije, kot npr. električni oblok, seva močnejše žarkovje kot izvor, ki sprošča manj energije (avtogeno varjenje). Drugače pa energija, ki jo oko spremlja iz svetlobnega izvora, pojema s kvadratom te razdalje. Iz tega razloga je lažje zavarovati osebe v varilnici, ki dela v večji razdalji od varilca, kot le tega, ki je neposredno izpostavljen žarčenju.

Vedno, kadar žarčenje zadene kak predmet, gre del žarkov skozi, drugi del se absorbira, ostalo pa se odbija. Vsako steklo je označeno z absorpcijskim faktorjem, katerega vrednost je odvisna od valovne dolžine. Navadno steklo pija (absorbira) vso ultravijoličasto svetlobo, prepušča vidno svetlobo (glede na barvo in debelino stekla). To steklo pa ne vpija infrardečih žarkov, ker ne vsebuje posebne snovi za ta namen.

Če uporabljamo temno steklo in čeprav je videti dovolj temno za vidno svetlobo, ni rečeno, da ja že primerno kot varnostno sredstvo. Človekovo oko dojema sevanje le do določenih valovnih dolžin. Naše okolje je najbolj občutljivo za rumeno svetlobo. Pri navadni svetlobi, ki jo oko sprejme podnevi, nimamo nobenih škodljivih učinkov. Velika bleščava pa utegne utruditi oko.

Ultravijolično žarčenje pri obločnem varjenju hitro povzroči znano očesno bolezen (ophthalmia electrica), ki jo občutimo kot zbadanje peska v očeh. To žarčenje ne vpliva samo na oko, marveč tudi na kožo. Varilci, ki se pravilno ne zavarujejo, utegnejo dobiti opekline, ki so enake sončnim. Seveda se opekline hitreje pojavijo, če je moč žarčenja večja.

Ophthalmia electrica je poškodba prehodne narave, toda opozoriti je treba na kronično vnetje, ki ga nikakor ne moremo pripisati samo ultravijoličnemu ali infrardečemu žarčenju. Zaradi tega je potrebno, da varilec, njegov pomočnik in vsak, ki je v neposredni bližini izvora infrardečih žarkov, uporablja varnostna očala ali varnostni ščit proti vplivom teh žarkov.

Vinko Kabaj

inž. Ivan Šavor

UVEDBA SPECIALNIH PREMAGOV

Standardni postopki površinske zaščite v TZ Litostroj predvidevajo za nekatero strojno opremo kot osnovno zaščitno sredstvo cinkove premaze, katere izdelujejo naše domače tovarne Color, Helios in Cinkarna Celje. Ti premazi so pokazali dokaj visoko uporabno vrednost, vendar so bili povsod tam, kjer je bilo treba dele med seboj montažno variti problematični, kljub temu, da niso imeli na delavce nobenega strupenega učinka. Izgorevanje cinka v takih cinkovih premazih je pri varjenju povzročalo varilec določene težave s prebavo, pri dalj časa trajajočem varjenju materiala, zaščitnega s cinkovim premazom pa glavobol in slabo počutje, zaradi česar so se pritoževali in zahtevali spremembo zaščitnih sredstev.

Zaradi takšnih težav smo morali začeti iskati rešitev. Preizkušali smo zaščitne premaze, ki naj bi nadomestili cinkove premaze povsod tam, kjer je bilo treba posamezne dele in sklope opreme montažno variti ali navarjati. Najbolj sta ustrezala dva temeljna zaščitna premaza Shop primer AH, izdelek tovarne barv in lakov »Helios« iz Domžal in Shop primer Hempadur 1527, izdelek tovarne barv iz Umaga. Prvi premaz je enokomponenten, drugi pa dvokomponenten. Preizkusi, ki so trajali dalj časa zaradi vsestranskega opazovanja in so bili končani letos v oktobru, so pokazali, da sta oba navedena premaza dobre kvalitete in da dopuščata kvalitetno elektroobločno varjenje. S temi premazi zaščitene površine lahko varimo brez kvarnih posledic na kvaliteto zvara, predvsem pa na zdravje varilcev. Tu-

di zvarni robovi, zaščiteni z enim ali drugim prej omenjenim premazom niso delali težav pri poteku in kvaliteti varjenja. Varilci sploh niso čutili nobenega smradu po ožgani barvi in niso imeli nobenih težav (npr. težav z želodcem, glavobola in podobno) in to ne tudi pri dalj časa trajajočem varjenju materiala, zaščitnega z navedenima premazoma. Pregled zvarov je pokazal, da zaščitna barva enega ali drugega premaza ne povzroča nobenih bistvenih kvarnih vplivov na mehanske in kemične lastnosti zvara, kar omogoča varjenje še tako zahtevnih jeklenih konstrukcij, zaščitnih s Shop primerjem AH ali Hempadur 1527. Predvsem je važno, da je varilec kot človek in delavec zaščiten in z uporabo omenjenih Shop primerjev ne bo več izpostavljen težkim pogojem dela s cinkovimi premazi, kar bo

prav gotovo ugodno vplivalo na njegovo počutje, storilnost in na njegovo delovno okolje. Cinkovi premazi bodo sicer še naprej ostali v uporabi kot osnovni zaščitni premazi, vendar samo tam, kjer ne bo montažnega varjenja doma ali na terenu. Pripomniti je treba tudi to, da sta oba preizkušena osnovna zaščitna premaza Shop primer AH in Hempadur 1527 odlična podlaga za nanašanje drugih, pri nas standardiziranih zaščitnih premazov in sta kot dobro zaščitno sredstvo primerna za nanašanje na material, ki se bo sestavljal in varil šele po določenem časovnem obdobju. Oba premaza imata zelo dobro oprijemljivost na peskano površino in sta odporna tudi proti vlagi, kar omogoča uporabo obeh premazov pri zaščiti pločevine in profilov v skladiščih pred razrezom, sestavo in varjenjem posameznih pozicij med seboj.

Sodelovanje z razvojnim institutom »Metalne« iz Maribora je pripeljalo do vzporednih preizkusov teh Shop primerjev in do marsikaterih ugotovitev, zaradi katerih so tudi oni spremenili tehnologijo zaščite jeklenih konstrukcij, ki jih sestavljajo in izdelujejo s pomočjo elektroobločnega klasičnega varjenja ali s pomočjo varjenja v zaščitni atmosferi CO₂.

Izlet v Kumrovec

Osnovna organizacija SSP je za svoje člane organizirala enodnevni izlet v Kumrovec in Stubičke toplice.

Po nekajletnem premoru je bil to prvi tak izlet. Udeležba je bila nepričakovano velika, saj se jih je izleta udeležilo več kot 140. V soboto, 25. oktobra ob 5,30 smo se zbrali na parkirišču ob Djakovičevi cesti, kjer so nas že čakali Transturistovi avtobusi. Kot ponavadi, tudi tokrat ni šlo brez zamude in pol ure kasneje smo se odpeljali proti Dolenski. Bilo je megleno in dokaj mrzlo jutro, toda napovedi so kazale, da se bo čez dan zjasnilo in otoplilo. Po avtocesti je brzela kolona avtomobilov in avtobusov, pretežno z izletniki. Gosta megla in prevrnjeni avtomobili ob avtocesti so opozarjali na previdno vožnjo.

Motel pri Trebnjem je bila prva naša postojanka, kjer smo se okrepčali in pogreli ob topli čaji, kavici ali šilčku žgane pijače, odvisno pač od razpoloženja. Mimo Otočca in Smarjeških toplic smo se peljali v gosti megli in kmalu zapustili avto-

cesto ter krenili proti Bizelskemu. Prav na koncu Bizelskega, kjer se neha asfaltna cesta, stoji prijetna domača gostilna, kjer so nam postregli s pristnim bizeljskim in domačim moštom. Z maligani je raslo tudi razpoloženje. V gostilni smo si ogledali tudi »razstavo« bankovcev najrazličnejših valut.

Po dobro vzdrževani makadamski cesti smo se odpeljali proti Kumrovcu. Kmalu smo prečkali Sotlo. Kumrovec nas je pričakal obsijan v soncu. Topel in sončen dan je bil kot nalašč za takšen izlet. Po registriranih tablicah na parkiranih avtobusih smo videli, da so sem prišli izletniki iz vseh krajev Jugoslavije — iz Dubrovnika, Reke, Tuzle, Novega Sada, Subotice, Beograda, Maribora itd. Po dolgi vzpenjačiji se stopnicah smo se napotili na ogled novozgrajenega doma borcev in mladine. Bili smo prijetno presenečeni nad njegovo lepoto. Zgrajen je na hribočku, od koder se razprostira čudovit razgled na dolino Sotle. Urbanisti, arhitekti in graditelji so se potrudili, da so ta spomin-

ski objekt zgradili v rekordnem času 15 mesecev. Zgrajen je s solidarnostnimi prispevki delovnih ljudi Jugoslavije. Med pobudniki za zgraditev doma je bila tudi SZDL občine Ljubljana — Center.

V eni izmed dvoran smo si ogledali kratek dokumentarni film o življenjski poti tovariša Tita. Dom borcev in mladine je velikega kulturnega, političnega in turističnega pomena ne samo za Kumrovec in Hrvatsko Zagorje, ampak za celo Jugoslavijo. Pripovedovali so nam o poteku gradnje, prostorski ureditvi in namembnosti posameznih delov doma. Obiskali smo tudi rojstno hišo tovariša Tita. Majhna prilična hiša tipične zagorske arhitekture je spremenjena v muzej, kjer so razstavljeni predmeti, ki so služili družini Broz za vsakdanjo rabo. Nakupili smo spominke, razglednice in se za spomin fotografirali. Po kratkem ogledu vasi smo se odpeljali proti Stubičkim toplicam. V jasnem sončnem vremenu je bila vožnja po lepi zagorski magistrali nadvse prijetna, saj je razgled na zagorsko pokrajino enkratni. Ogledali smo si spomenik Matije Gubca, vodje kmečkega upora v Spodnji Stubici, ki je postavljen ob njegovi 400-letnici. To je močna arhitektonska in umetniška stvaritev, ki se skladno ujema z okolico. Postavljen je na vzpetini nad vasio, od koder se razprostira prelep razgled na okoliške vasi in polja, obarvana z jesenskimi barvami. Po ogledu spomenika in kosilu v hotelu »Matija Gubec« smo se kopali v hotelskem zaprtim bazenu. Prijetno kopanje v precej topli vodi se je sleherne mu prileglo. Tisti, ki jim ni bilo do kopanja, pa so se odpeljali na ogled znamenite lipe, pod katero so se zbrali puntarji in sklepali dogovor o vstaji.

Proti večeru smo se odpravili proti atomskim toplicam v Podčetrtku. Avtobusi so komaj lezli po cesti, ki je v gradnji, in bo povezovala Kozjansko s Kumrovcem v sklopu projekta za dokončno ureditev spominskega območja v Kumrovcu. Ker je turistična sezona že za nami, so atomske toplice v Podčetrtku samevale, zato smo se po kratkem postanku odpeljali proti Ljubljani. Takšnih izletov bi si še želeli, saj smo si lahko ogledali kulturnozgodovinske znamenitosti in obenem s kopanjem v bazenu združili prijetno s koristnim.

Istočasno smo si ogledali tudi sadove našega dela, saj smo tudi mi dali svoj prispevek za zgraditev spominskega doma v Kumrovcu in ob tem smo bili ponosni.

V. Živkovič

V Stubicah so si izletniki ogledali veličasten spomenik, ki je bil postavljen ob 400-letnici kmečkih uporov

Kam in kdaj na izlet v letu 1976

Sindikalni organizaciji je skoraj že v celoti uspelo skleniti dogovor za izletniško dejavnost v prihodnjem letu.

S tem člankom želimo člane kolektiva v grobem seznaniti s peštrim sporedom izletništva v prihodnjem letu, da bi si člani kolektiva lahko pravočasno rezervirali čas letnega dopusta za izlete v najrazličnejše kraje.

Zamenjava s ČSSR

Uvodoma je treba poudariti dve bistveni spremembi, ki sta nastali z zamenjavo v ČSSR v letu 1976. Čas izletov je nekoliko daljši — vsi izleti (razen avto rallyja) bodo trajali šest dni, zraven pa še dva dni potovanja, kar znaša skupaj osem dni. Skoraj vsi izleti so predvideni v druge kraje in druga mesta kot dosedaj.

Prvomajski izlet z avtobusom za 50 oseb bo trajal od 30. 4. 1976 do 7. 5. 1976.

Cilj Brno in njegova okolica (ogledi mesta, znamenite kraške jame, po kateri se boste lahko vozili s čolnom, tovarne turbin in ostalih znamenitosti).

Drugi izlet bo od 3. do 10. julija po stari trasi v Črvenico z ogledi Prage, gradu Orlika in drugih znamenitosti. Predvidena cena obeh 8 dnevnih izletov je 1.200 din, v kar je vračunana vožnja, prehrana in vsa vstopnina za ogled.

Avto rally bo v mesecu septembru na novi trasi v Brno in bo trajal od 4. 9. do 8. 9. 1976.

Posebnost letošnje zamenjave je 8 dnevna izmenjava skupine planincev v mesecu juniju 1976. Njihovo bivališče bo pod Snežko v Krkonoših v počitniškem do-

mu češke letalske družbe. Poleg ogleda Prage pa bodo šli še na enodnevni izlet na Poljsko, ki je oddaljena od Krkonošev le nekaj kilometrov. Cena tega izleta je približno 1.300 din na osebo.

Madžarska

Z Madžari se o točnih dnevih za izlete še nismo dogovorili, planiramo pa jih v marcu 1976.

Načelno smo se dogovorili za tri izlete z avtobusi do Budimpešte (bivanje v Balaton Boglariju od koder je predviden tudi enodnevni izlet okoli Blatnega jezera).

Predvidena cena brez zamenjave bi bila približno 400 din na osebo.

Poleg omenjenih izletov je predviden v prihodnjem letu še izlet 25-letnikov na Djerdpap ter izleti OOS v Kumrovec in Fiesio.

Konkretnih aranžmajev za Sovjetsko zvezo ali kako drugo tujo državo sindikat še ni sklepal.

Ne smemo pa pozabiti na ponovno prvomajsko srečanje v Poreču, ki ga organizira sindikat ZPS. Bivanje bo v hotelu Albatros od 30. aprila zvečer do 3. maja popoldne. Predvidena cena znaša približno 300 din.

M. V.

Septembra letos se je poslovil od nas dolgoletni Litostrojčan Franc PETERLIN. V Litostroju je bil več kot 20 let, od tega zadnjih dvanajst v vzdrževalnih obratih.

Vestnemu in vzornemu sodelavcu želimo, da bi še dolgo užival zdrav in zadovoljen zasluženo pokojnino.

V tej številki vam spet predstavljamo slikarja — amaterja, tokrat člana našega kolektiva — strugarja Cirila Hrovata, zaposlenega v TOZD IVET.

O svoji dejavnosti nam je povedal to:

»Kot dolgoletni član kolektiva sem sodeloval na vseh dosedanjih razstavah, ki so bile organizirane ob raznih obletnicah in praznovanjih tovarne.

Slikam v glavnem pokrajinske motive in to v olju in akvarelu.

Ukvarjam se tudi z grafiko. Umetniška dejavnost me spremlja že iz otroških let in mi je v glavnem za razvedrilo. Zelo si želim, da bi naše delo bolj zaživelo, da bi bile razstave pogostejše in da bi si tudi izkušnje med kolektivi pogostejše izmenjevali.

OB PRAZNOVANJU 30. OBLETNICE OBOROŽENE ZMAGE NAD FAŠIZMOM

Ker letos praznujemo 30. obletnico oborožene zmage nad fašizmom, je OOKZ TOZD SERVIS organiziral pohod na Rašico, prvo slovensko požgano vas.

Na prosto soboto 5. septembra 1975 smo se člani ZK in mladine iz te TOZD v zgodnjem jutru zbrali pred glavnim vhodom tovarne in se odpeljali s svojimi avtomobili do Črnuč, dalje pa peš dobro uro čez gozd na Rašico.

Med potjo smo peli partizanske pesmi in poslušali pripovedovanje o nastanku rašiške čete, katera je bila začetnica poznejšega kamniškega odreda.

Vas Rašica je bila požgana 20. septembra 1941, prebivalci pa so bili izseljeni v nemška taborišča. Po koncu vojne so se preživeli vaščani vrnili domov in kmalu so s pomočjo udarniškega dela mladine sosednjih vasi (Črnuč, Gamelj in drugih) popravili svoje domove, tako da je danes Rašica lep turistični kraj.

Po kratkem postanku smo se vračali po tako imenovanih »vrveh« proti domu. Mimogrede smo se ustavili še ob spominski plošči narodnega heroja Ceneta Stuparja, kjer smo z enominutnim molkom počastili njegovo smrt. Vračali smo se polni vtisov; mladi so se zopet nekoliko poglobljevali v našo narodno osvobodilno borbo, vsi pa smo se naužili svežega zraka, ki ga je v mestu tako malo.

T. Š.

SINDIKALNI IZLET

V soboto, 8. novembra je sindikat organiziral izlet za finaliste, ki ga je vodil predsednik sindikata TOZD FI. Udeleženci, ki jih je bilo 42, so spoznali eno naših velikih gradbišč na Dravi — HE Varaždin. Obisk tega gradbišča je bil za finaliste še posebno zanimiv, ker je strojna oprema, ki bo tu vgrajena, delo prav te enote.

Na postankih med vožnjo so

Za dan republike

SLOVANI VSI!
SLOVANSKA KRI
NA GLAS ZAVPIJ,
DA SREČNI SMO SINOV

SLAVE

V NAROČJU ZDRUŽENE
DRŽAVE,
KJER SUŽNOST VEČ NAS NE
MORI.

SLOVANI VSI!
SLOVANSKA KRI
NA GLAS ZAVPIJ:
»ŽIVI NAJ DOMOVINA

SREČNA,

ŽIVI NAJ NAŠA ZVEZA VEČNA,
ROJENA IZ KRVAVIH DNI.

ŽIVE NAJ NARODI SVETA,
KI SE BORE ZA SVETO

STVAR,

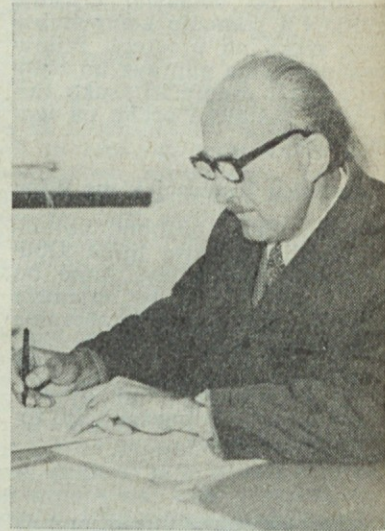
KI SI ŽELE, DA BO VLADAR
LE MIR, BREZ VOJNE, BREZ
GORJA!«

J. Oprešnik

Franc JURJEVIČ, zaposlen v OZD AGROSTROJ v Ljubljani, nam takole govori o sebi:

»Če bi vam hotel opisati svoj sen, da bi postal slikar, bi trajalo predolgo, zato bom začel kar s praktično odločitvijo, ki me je peljala v Kranj na tekstilno šolo, kjer sem pokazal veliko smisla za dekorativno risanje. Šolanje sem končal v času najhujše nezaposlenosti — v letih 1934/35, kljub temu sem kot tekstilni strokovnjak, ki jih je tedaj primanjkovalo, dobil službo v tekstilni tovarni »ŠTORA«, sedaj Dekorativna v Ljubljani. Tam sem izdelal na tisoče vzorcev za tkanine. Že takrat sem slikal, toda v glavnem le z vodenimi barvami, ker za platno in oljne barve ni bilo denarja.

Da sem začel bolj aktivno slikati mi je dala povod moja žena. Ko sva se leta 1943 poročila, sva imela zelo skromno stanovanje. Takrat mi je dejala: »Če že tako lepo rišeš, pa naslikaj kaj za našo spalnico, da ne bo tako pusta!« Takrat sem si kupil slikarski pri-

bor, za platno pa sem uporabil laneno rjuho in moja prva slika — mati z otrokom — je bila narajena. Od takrat sem naredil veliko, preko 2000 olj, akvarelov in risb. Moja dela so pokupili v glavnem stanovski tovariši, naročniki pa so bili tudi naši izseljenci v Ameriki in Franciji, za katere sem izdelal slike njihovih domačij in slovenske pokrajine.

Združeno elektroprivredno preduzeće Beograd
Radna organizacija Limske hidroelektrane Nova Varoš

1960-1975.

Radna organizacija Limske hidroelektrane iz Nove Varoši,
povodom 15-to godišnjice postojanja i rada, dodeljuje ovu

ZAHVALNICU

LITOSTROJU LJUBLJANA

za uspešnu poslovnu saradnju.

Nova Varoš
15. X 1975. god.

Predsednik
Radničkog saveta
Miroslav Sivičević, dipl. ing. meš.

ZAHVALA

Zahvaljujem se sindikalni podržnici TOZD FI za denarno pomoć ob moji bolesti. Prav tako se zahvaljujem tovarišu Miklavčiču in tovarišu Permetu za obisk na domu in za darila.
Vinko Nučič

ZAHVALA

Ob teški izgubi mojega dragega očeta Antona Kožuha se iskreno zahvaljujem sodelavcem iz skladišča in montažnega oddelka TOZD FI za izrečeno sožalje in podarjene vence. Hvala vsem, ki ste ga spremili na njegovi zadnji poti.
Marija Kožuh

ZAHVALA

Sindikatu Litostroja se iskreno zahvaljujem za denarno pomoć ob moji bolesti.
Zahvaljujem se tudi vsem, ki so me ob moji nesreči moralno podprli.
Ingo Dolinar

ZAHVALA

Najlepše se zahvaljujem vsem članom delovnega kolektiva Litostroj za denar, ki so ga zbrali po požaru, ki me je prizadel 8. junija letos. Zahvaljujem se sindikatu, ki je organiziral zbiralno akcijo.
Zahvaljujem se tudi predsedniku hišnega sveta tovarišu Mikliču in stanovalcem bloka v Ljubeljski ulici za materialno in moralno pomoć in prav vsem, ki so mi v nesreči kakorkoli pomagali.
Marija Šeme in sin Milan

IZBRANE MISLI

Žene so večkrat krepostne samo zato, da bi ohranile svoj dober glas in zato, da bi živele v miru.

La Rochefoucauld

Lakota je ostrejša ob sablje.
Fletscher

Veliko ni vedno dobro, a dobro je vedno veliko.

Bonnevie

Malo je krepostnih žena, ki se svoje kreposti niso že naveličale.

La Rochefoucauld

O inflaciji govorimo takrat, kadar nihče nima dovolj denarja, ker ga imajo vsi preveč.

Harold Coffin
ameriški publicist

Bolj kot delo, ki smo ga že opravili, nas utruja delo, ki ga še nismo utegnili opraviti.

Dorothy Thompson
ameriška pisateljica

ZAHVALA

Ob nesreči, ki nas je prizadela, se najiskrenejše zahvaljujem celotnemu kolektivu TZ Litostroj za denarno pomoć. Obenem se zahvaljujem tudi sindikatu za organizacijo, predsedniku hišnega sveta tovarišu Mikliču ter vsem stanovalcem bloka Ljubeljska 17, ki so nam na kakršenkoli način pomagali, da smo lažje premagali težave, ki so nas prizadele ob požaru.
Rudi Grobovšek z družino

Solidarnost je moć slabotnih, samota je slabost moćnih.

Ojetti

Oči govore bolj zgovorno od ust.

Hauptmann

PRED KRATKIM SMO
V UREDNIŠTVO ČASOPISA
PREJELI PISMO
NASLEDNJE VSEBINE:

TITOVIM ZAVODOM
LITOSTROJ

Najprej bi se rad iskreno zahvalil vsem članom delovnega kolektiva Litostroj.

Moje dvo in polmesečno bivanje v vaši tovarni, kjer sem se učil upravljati in vzdrževati vodne turbine, je bilo zelo koristno.

V tem kratkem času sem si pridobil mnogo znanja in izkušenj, kar brez dvoma predstavlja tako za mene kot tudi za družbo »Tanzanija Electric Supply« in za vse prebivalce Tanzanije veliko bogastvo.

Pri tem ste mi tovariško pomagali prav vsi člani vašega kolektiva.

Na koncu bi se rad posebej zahvalil naslednjim tovarišem za nesebično pomoć in napotke pri mojem študiju: Jožetu Pezdircu in Dragomiru Čeraniću iz izvoznega oddelka, Alojzu Kačiču in Jožetu Čanžku (regulacija) ter Jerneju Mlinarju iz montaže. Na svidenje! In dobrodošli v Tanzaniji! Hvala.

Augustino G. Kamanga

Na povabilo samoupravnih organov organizacije združenega dela »LIMSKIH HIDROELEKTRARN« Nova Varoš se je delegacija samoupravnih organov Litostroj in zastopstva uprave udeležila proslave ob petnajstletnici obstoja, ko so spustili v pogon prvo hidroelektrarno BISTRICA I.

Na slavnostnem zasedanju delavskega sveta so podelili diplome delovnim organizacijam, ki so sodelovale pri izgradnji njihovega hidrosistema.

Diplomo je prejel tudi Litostroj, saj se naše turbine vrtijo v vseh treh njihovih hidroelektrarnah: v Bistrici, Kokin Brodu in Podpeči.

Po proslavi so nas povabili na gradbišče nove HE SJENICA, kjer so simbolično zasadili lopato za začetek gradnje, čeprav zemeljska dela potekajo že skoraj eno leto in je rov za obtočni rov že prebit. Tudi pri tej hidrocentrali je Litostroj najresnejši kandidat za izdelavo turbine.

V prihodnosti nameravajo zgraditi še HE BISTRICA II, ki bo po velikosti daleč prekašala vse dosedanje, saj bo imela 4 turbine po 148 Mw, kasneje pa še HE BRODAREVO.

Z vsemi temi hidroelektrarnami bi bil njihov sistem izkorišćanja vodne energije delno zaključen, čeprav že delajo načrte za kasnejšo povezavo z drugimi vodnimi sistemi v SR Srbiji in Črni gori (novi hidroenergetski objekti in namakalne postaje). Litostroj bo verjetno v ta program vseskozi aktivno vključen, zato pričakujemo, da bomo z »LIMSKIMI HIDROELEKTRARNAMI« še vrsto let uspešno sodelovali.

Henrik Bratkovič

Ti vražji krokar, pusti me vsaj toliko časa, da v miru pomalcam

PRAZNIČNA KRIŽANKA

ZADAR	ZENSKO POKRIVALO PRI NA- RODNIH NOSAH	SRBSKO ZENSKO IME	GRŠKI BOG VETROV	PART. FUNKCIO- NAR DJURO	ANTON AŠKERC	DUŠIK	ZGODOV. MESTO V BIH	VRSTA SOLATE					
								NEHŠKI PREDLOG PRVAK					
MADŽ. KRALJ 1235 -1270								POČAN POLOSEL					
29.XI.1943				DELAVCI TRAVNIKU CIČAN									
KONCERT NA DVORANI	POLNER	AVSTRAL- SKI PTIČ	MESTO V DALMA- CIJI	VZDIH	ZIDOV. MOŠKO IME					EVEN- TUALNO PLETENA POSODA			
SPAJA- NTE SAOM KISIKOM					SLOV. POROD. NICAR, GINEK.					RIMSKA ENA			
REDNI DOPUST	VREZO- VANJE				PRIJATELJ (ŠPANSKO)					JOD GRŠKA ČRKA			
VAS IN GRADNA GORENJE- SKEM					DELAVCI TRAVNIKU CIČAN								
STARO SLOVAN- SKA ČRKA					IGRALKA EVA				15. ČRKA GRŠKE ABECDE				
REKA V BOSNI					LOKAL V LJUB.				RADI7				
NOTA V C-DUR LESTV.	VOLUMEN ŽIVIZENJE (FRANC.)	VZOD				VZOREC SKICA				METER ČOK ZA SEKANJE DRV			
RIDA, ZAVOJ									OSEBNI ZAIHEK OSEBA IZ VIŠOŠKE KRONIKE				
ANGL. PLEMI- SKI NASLOV					REPUB- LIKA URAV				4. RIMSKI KRALJ				
TUTE ŽENSKO IME					NADLEŽEN MRČES IDOL				ENIGMA SKRIVARST				
VEZNIK	NOVO NESTO KLIC, POZIV					KALIJ				ZDRAVI- LISCE V BOKI KOTORSKI			
URJENJE, VADBA					SLAVILNA LIRSKA PESEM				POSIL ROPAR VPOREBU				
MEJNA REKA MED MADŽ. IN SLO- VANSKO					ZINKA TAVČAR				ODPR- TINE V ZIDU				
POMOČNI GLAČOL BITI	NAŠE OB- HORSKO NESTO ŠPANJAL								SODOBNA BOLEZEN NIČLA				
VRSTA ZDRAVLJ. NUŠNINAH BOLNIČNIK									SREDIŠČE VRJENJA LITER				
								BELA STARO- RIMSKA HALTA					

Vesti iz obratov

MODELNA MIZARNA

V modelni mizarni izdelujejo model ohišja regulatorja pritiska vode za HE Bistrica. Naročena sta namreč dva kompletna regulatorja pritiska vode, kot nadomestilo tistih, ki obratujejo že več kot 12 let. Navedeni deli so zelo izpostavljeni kavitaciji, zato bodo novi ulitki iz legirane jeklene litine (kvaliteta L 20 Mn 5), medtem ko so stari iz nelegirane jeklene litine.

Model pospešeno izdelujejo pod vodstvom visoko kvalificiranega modelnega mizarja Janka Fonde. Delo je zelo obsežno in zapleteno, saj je za izdelavo omenjenega modela potrebno okoli 800 ur. Model bo predvidoma gotov sredi decembra letos.

LIVARNA SIVE LITINE

Glavno delo v livarni sive litine je formanje spiralnega ohišja hladilne črpalke za termoelektrarno Šoštanj. Ulitek je izredno zahteven in zapleten. Delo poteka zelo intenzivno, saj je vsaka operacija vnaprej predvidena. Za izdelavo ene forme je potrebno več kot 70 kubičnih metrov peska, vezanega s furansko fenolno smolo. Jedra in forme za ta ulitek pokrivajo kar 1/4 proizvodne površine livarne sive litine. Vlivanje prvega ulitka je predvideno 21. novembra, za mehansko obdelavo pa bo pripravljen do 15. decembra.

LIVARNA JEKLENE LITINE

Najvažnejše delo pri izdelavi jeklenih ulitkov v novembru je izdelava gonilnikov lopat za HE Srednja Drava II. Ulitih je že sedem lopat in jih zdaj tehnično obdelujejo. Izdelava omenjenih lopat je zelo zapletena, saj morajo biti lopate kemijsko, mehansko in dimenzijsko zelo točne, kar je zaradi hidravličnih oblik zelo pomembno. Delo poteka v pospešenem tempu zelo uspešno. Prvih pet lopat, kolikor jih je potrebnih za en agregat, bo pripravljenih za grobo obdelavo do 30. novembra.

Vsi se zavedamo, da je HE Srednja Drava II trenutno edini večji energetski objekt, ki ga gradimo na območju naše republike in ker je zelo pomemben za razvoj našega gospodarstva, zato si prizadevamo, da bomo dela pravočasno dokončali.

GONILNIK ZA HE CRYSTAL DAM

V livarni jeklene litine je v zaključni fazi čistilnice (brušenje in dodelovanje površine) gonilnik za HE Crystal Dam v ZDA. Ta gonilnik je bil izdelan na osnovi izkušnje, ki smo jih dobili pri gonilniku za HE Kam-buru. Bistvo nove tehnološke re-

šitve je v spremenjenih krčnih merah in v hitrosti dviganja tekočega jekla v formi. Z večjo brzino ulivanja (50 sekund) smo uspeli preprečiti nastanek hladnih zvarov, značilnih za visokolegirane kromove litine in izostali mehurji oziroma poroznost na izstopnih robovih lopat. Pri radiografskih preiskavah je bila odkrita le neznatna poroznost v primerjavi s tovrstnimi napakami na prejšnjih gonilnikih. Pri večini gonilnikov prihaja namreč do večjih dimenzijskih odstopanj, ki povzročajo veliko preglavic in dodatnega dela. Pri tem gonilniku pa nam je uspelo dimenzijska odstopanja ujeti v sprejemljivih tolerancah, čeprav bo v hidravlične oblike tudi v bodoče potrebno vložiti precej truda.

Tudi mehanske lastnosti gonilnika so dobre. Zaradi vsega tega bo šel tudi relativno hitro skozi livarske faze in ga bomo predali v predvidenem roku.

PLOČEVINARNA

V pločevinarni hitimo z delom na zvarjenicah za loputo za Chira Piura, ki meri v premeru 4500 mm. Navedena loputa je namenjena za namakalni sistem v južnoameriški državi Peru.

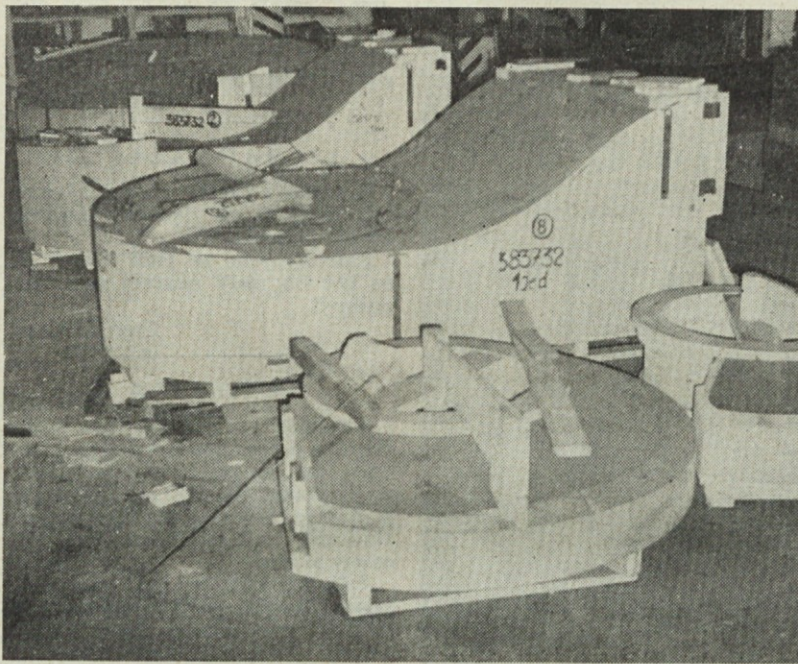
Po velikosti je ta loputa največja od vseh, kar smo jih izdelali doslej. Samo telo lopute, katere čepi so uliti iz jeklene litine, bo tehtalo 38 ton, medtem ko bo vseh zvarjenec več kot 120 ton. Obseg dela je izredno velik, posebno še zato, ker so v celotnem procesu izdelave zvarjenec sodelovali vsi obrati v TOZD PI, mehanska obdelava iz TOZD FI. Vsi zvarjeneci za to loputo bodo izdelani do 15. decembra letos.

Razumljivo je, da smo imeli pri izdelavi precejšnje težave. Pločevinarna je že tako preobremenjena z naročili, kajti skoraj vsi turbinski deli so varjeni. Zaradi tega je očitno pomanjkanje varilnih kapacitet, kakor tudi prostora za sestavljanje zvarjenec, kar predstavlja trenutno največjo oviro za uspešno delo.

STROJI ZA PREOBLIKOVALNO TEHNIKO

Za podjetje Wotan v Zahodni Nemčiji smo odpremili 9 strojev za tlačni liv. Izdelujemo jih v treh tipih in sicer s 160, 280 in 400 tonami moči. Omenjeni stroji se uporabljajo predvsem v procesni in velikoserijski proizvodnji, v avtomobilski industriji in proizvodnji raznih predmetov za široko potrošnjo. Stroj, po zahtevnosti izdelave (glede na naš dosedanj proizvodni program), spadajo v sam vrh. Lahko jih po kvaliteti in zahtevnosti primerjamo s proizvodnjo obdelovalnih strojev. Ta dobava

predstavlja prvo serijo strojev od skupno 140 naročenih, lahko beležimo toliko večji uspeh vseh sodelujočih, kajti vsi stroji so uspešno opravili funkcijski preizkus in predvideni test. Glede na postavljene roke odpreme pa smo nekoliko v zamudi. Vzroki, ki so vplivali na kasnitev,

Izdelava jedrovnikov za hladilno črpalno v termoelektrarni Šoštanj

so nastopali tako pri nezadostno razčiščenih tehničnih vprašanjih, kakor tudi pri sami izdelavi in neusklajeni dobavi delov preko kooperacije in uvoza. Pričakujemo, da bo izdelava pri nadaljnjih serijah bolj tekoča in usklajena tako po tehničnih vprašanjih, kakor tudi po oskrbi z repromaterialom.

Odpremili smo tudi stiskalnico tipa HVO-II (630 ton) za vlečenje podnic za plinske jeklenke, končujemo pa tudi serijo 30 preoblikovalnih strojev za Sovjetsko zvezo.

Za novo tovarno v Trebnjem, ki bo izdelovala najrazličnejša tesnila, smo izdelali že 13 strojev za preoblikovanje. Omenjeni obrat v Trebnjem bo v celoti opremljen z našimi stroji.

TALNA TRANSPORTNA SREDSTVA

Od serije 45 viličarjev nosilnosti 2 tona, smo jih izdelali 20. Moramo jih še prebarvati, narkar jih bomo prodali kupcem, ki nanje že težko čakajo.

Naročila v fazah preizkusne montaže

Omenimo naj le nekaj najpomembnejših proizvodov, ki jih pravkar preizkusno montirajo — tako naprimer drugo serijo strojev za tlačni liv (za podjetje Wotan), ki obsega 9 strojev in sicer po tri vsakega tipa.

Za Sovjetsko zvezo montiramo 30 strojev. Ti predstavljajo zadnjo serijo od skupno 300 naročenih strojev. Zaradi pomanjkanja dela v montaži dieselskih motorjev, kjer so dela na določenih objektih zaustavljena zaradi manjkajočega uvoza, je ta obrat prevzel montažo nekaterih stiskalnic. Ne smemo pozabiti velike 1000-tonske stiskalnice za »Brodogradilište Split«. Ta predstavlja prototip v vrsti preoblikovalnih strojev in je izjemno dosežek tako projektantskega kakor tudi ostalega proizvodnega kadra. Naročnik naroča ta stroj za krivljenje debele pločevine za proizvodnjo ladij. V montaži imamo tudi 5 ekscentričnih strojev za več naročnikov.

V montaži turbin smo sestavili tretji agregat za Cabra Coral s pripadajočimi zapornimi elementi, v regulatorski delavnici pa montiramo prvi turbinski regulator za istega naročnika.

V obratu montaže črpalk so se v zadnjem času izredno na-

kopičila posamezna naročila. Pred delavce tega obrata je postavljena velika naloga zaradi preobilice dela, ki ga morajo glede na planske zadolžitve izvršiti še do konca tega leta. Prepričani smo, da jim bo to s primernim pristopom in organizacijo tudi uspelo. Naj omenimo samo nekaj večjih objektov, ki jih trenutno montirajo:

— propellerske črpalke P8/14 za ČP SAMATAI, Egipt

— propellerske črpalke P8/18 za ČP Uper, Egipt

— črpalni agregat (tako imenovani »dvojčki«) za črpalno po-

stajo Hamidija in za črpalno postajo Besinje. Za ti dve črpalni postaji montiramo tudi žerjava.

Se nekaj pomembnejših objektov, ki jih pravkar mehansko obdelujemo:

Pospešeno obdelujemo četrti predvodilnik za OHAU-A, trije predvodilniki pa so že odpremljeni. Dokončna izdelava pa se izvršuje na centrali po litostroj-ski tehnologiji in nadzorstvom. Za prvi agregat istega naročnika obdelujemo posamezna dela (turbinski pokrov, vodilnikov obroč) in ostale pripadajoče dele.

V brusilnici gonilnikov pripravljajo in brusijo hidravlično obliko na vodilnih lopatah. Gonilnik, ki je varjen (zvarjen iz pesta, spodnjega venca in lopatic), je pločvinarsko gotov in prevzel ga je tudi že nadzorni organ. Na gonilniku sledi še celotna mehanska obdelava, ki je zelo obširna in zahtevna. Izdelava tega gonilnika predstavlja za tovarno Litostroj izjemen dosežek in jo glede na to uvršča v sam vrh proizvajalcev turbin.

Za podjetje Wotan obdelujemo posamezne dele za tretjo serijo strojev.

Med večjimi naročili naj omenimo še polnilno grlo za visoko peč v železarni Zenica. Naročilo obsega zvon in grlo, oba sta ulita iz jeklene litine, tesnilne površine na obeh kosih pa so navarjene s specialno elektrodo, ki je odporna proti visoki temperaturi in obrabi. Obdelava zahteva posebno pozornost tesnilnih površin, ki mora biti narejena pod določenim kotom in mora odgovarjati predpisanim zahtevam.

V težki obdelavi zaključujemo dela na velikih reduktorjih za cementarno Anhovo.

Mladi v TOZD PI

V preteklem enoletnem obdobju smo mladi iz TOZD PI aktivno sodelovali v družbenopolitičnih akcijah, predvsem pa smo osredotočili svojo aktivnost na našo TOZD in OZD. Pred letom dni sprejet akcijski program smo v glavnem izpolnili.

V dobrem letu je imelo predsedstvo naše osnovne organizacije kar osem sej, nanje smo redno vabili družbenopolitične in vodilne delavce naše TOZD, ki so se našim vabilom radi odzvali. Ker smo pač izrazita proizvodna TOZD, smo mnogo sej posvetili prav tej problematiki.

Na volitve v DS TOZD PI in DSP, IO sindikata in SIS smo se dobro pripravili in političnemu aktivu TOZD PI predlagali svoje kandidate. Dobro pripravljena akcija je dala ugodne rezultate. Tako imamo danes v DS štiri delegate, v DSP enega, v IO sindikata pet in v delegacijah SIS dva delegata. V samoupravnih organih nismo bili še nikoli tako močno zastopani.

Na predlog OO ZSMS PI je bilo zadnje leto v vrste ZK sprejeto osem mladincev, kar lahko štejemo za izreden uspeh. Tudi v prihodnje bomo sistematično usmerjali mlade, družbeno zavzete delavce v vrste ZK.

V okviru idejno političnega usposabljanja smo se v večjem številu udeležili dveh seminarjev (na Trebiji in v Portorožu). Oba sta nam v marsičem močno razširila in poglobila znanje. Dobro se zavedamo, da lahko le usposobljen kader uspešno in aktivno deluje v družbenopolitičnih dogajanjih. Komisija za ljudski odpor in družbeno samozagotovo je uspešno izvedla več akcij. Tako se je večje število mladincev udeležilo pohoda po poteh dražgoške bitke, pohoda po poteh spominov in tovarištva in raznih proslav ob 30-letnici zmage nad fašizmom, enega mladince pa smo poslali na delovno akcijo »Brkini 75«. Tesno sodelujemo tudi z mladinci v vojašnici Borisa Kidriča, s katerimi smo skupno izvedli več športnih prireditev in izmenjali več obiskov, na katerih smo se pogovarjali o našem in njihovem delu, o uspehih in težavah.

29. oktobra smo imeli redno letno sejo naše osnovne organizacije, na kateri smo izvedli nekatere kadrovske spremembe in sprejeli nov akcijski program, ki ga moramo izpolniti do septembra 1976. Izvolili smo novega sekretarja — na predlog kadrovske komisije smo izbrali Nado Kodran, izvolili pa smo tudi deset novih članov predsedstva osnovne organizacije, dva delegata v koordinacijski svet ZSMS TZL in enega delegata v občinsko konferenco ZSMS Ljubljana-Šiška.

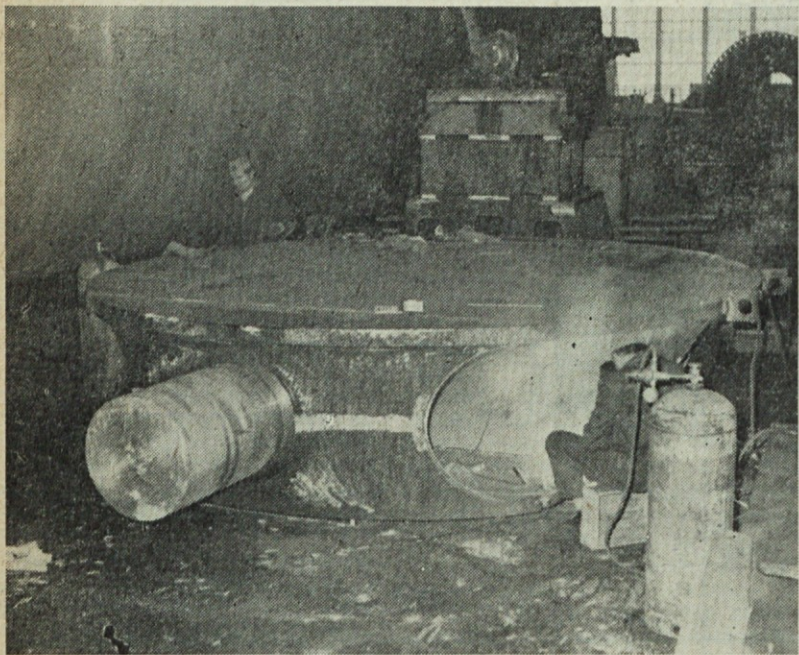
Akcijski program, sprejet na tej seji, obsega 6 točk. Upamo, da ga bomo ob podpori članstva in družbenopolitičnih delavcev naše TOZD v celoti izpolnili.

Peter Karadja

Glasiło delovne organizacije
Titovi zavodi Litostroj izhaja mesečno (s posebnimi prilogi) v nakladi 5800 izvodov — Ureja ga uredniški odbor v sestavi: Stanislav Bradeško dipl. inž., Milan Vidmar, Janez Oprešnik, Vukoslav Živković, Leopold Šolc, dipl. inž., Hrabroslav Premelč, Janez Stražišar, dipl. inž., Milan Jurjavčič, Ivan Elikan.

Glavni in odgovorni urednik Ivan Elikan, tehnični urednik Estera Lampič.

Telefon uredništva 56-021 (h.c.) interna 246 — Poštnina plačana v gotovini — Rokopisov ne vračamo — Tiska ZGP Primorski tisk, Koper — TOZD Tiskarna Jadran — 1975

Varjenje lopute za Chira Piura v Peruju. Loputa je namenjena za namakalni sistem